

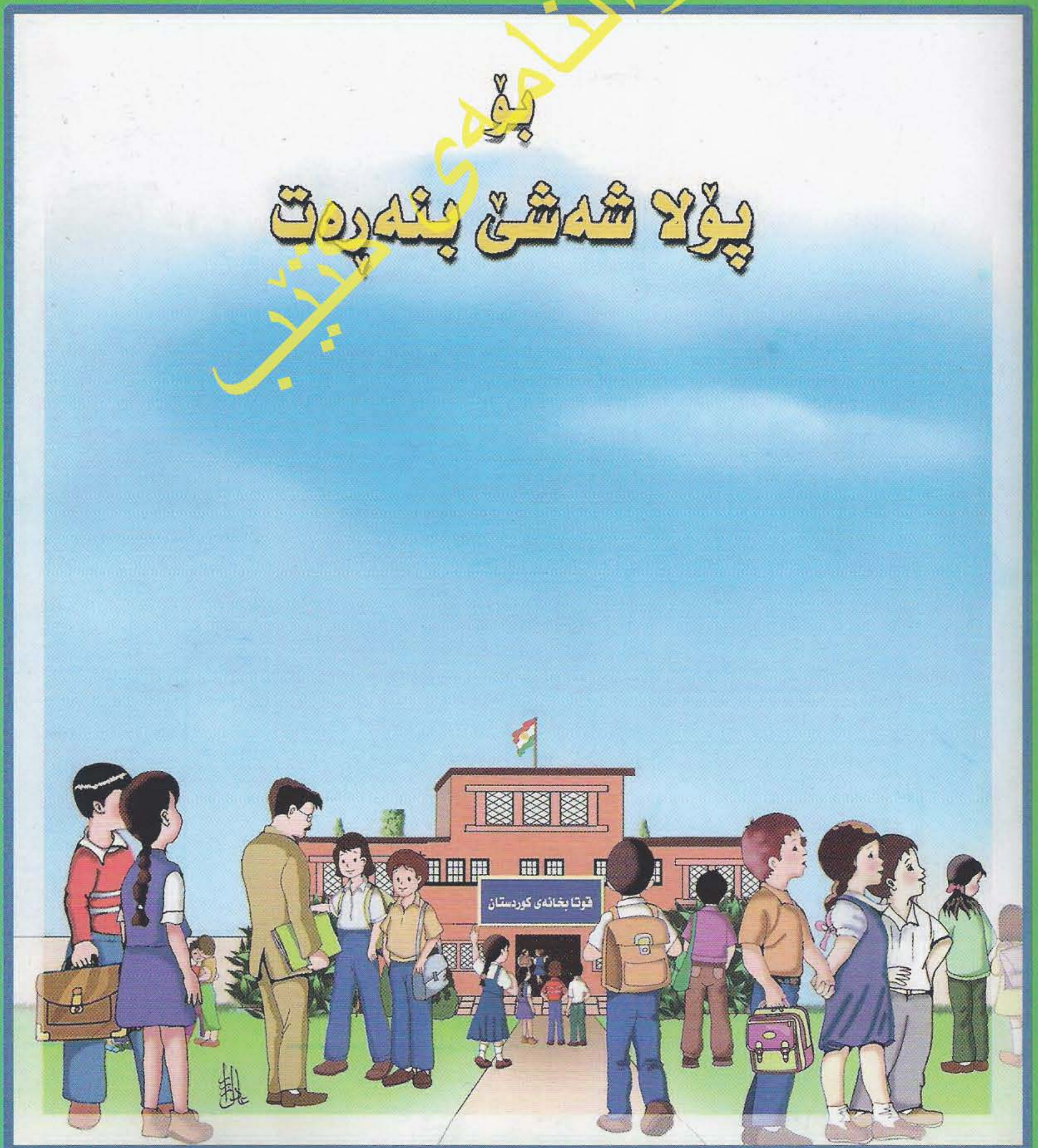

حکومه‌تا هه‌ریما کوردستانا - عیراقی

وه‌زاره‌تا په‌روه‌ردی

ریشه‌به‌ریسا گشتیا پرۆگرام و چاپه‌مه‌نیی

خواندن و ریزمانا کوردی

حکومتا هه رێما کوردستانی - عێراق
وهزارهتا پهروهردی
رێفه بهریا گشتی یا پرۆگرام و چاپه مه نیا

خواندن و ریزمانا کوردی

پۆ پۆلا شهشی بنه رته

به ره فه کونا لیژنه کی ل وهزارهتا پهروهردی

بزارکردنی

سادق نه حمهد عوسمان روستایی

مه جید محمهد سه عید باجلوری

نه سعهد حامد محمهد

سه لیم عه لی عومه ر ودرمیلی

پیداچوون

لیژینه یه ک ژ رێفه بهریا گشتییا پهروهردا پارێزگه ها دهۆکی

سەرپەرشتیا زانستی چاپ : سادق ئەحمەد عوسمان ، سەلیم علی عمر وەرمیلی

سەرپەرشتیا ھونەریا چاپی : زاگروس محمود - عوسمان پیرداود

صبح سعید عبدالله

جیبەجینکردنی بژارەیاھونەری: ئالا حمد عولا

دیزاین و بەرگ و ئامادەکردنا نیکاران : عادل زرار

بەشى خواندانى

وهرزى ئىكى

خوشتقى

خوشتقىياتى دلەكى فرەھەيە، پرە ژ ھەزو ھېشى و خوشتقىين ژيانى و،
ژكويراتىيا دەروونى مرۆقى پەيدا دبىت و مەزن دبىت و، ژدیتنا چاقان
دیار دبىت. مرۆف د رىيا خوشتقىياتىدا ھېقىيا ژيانى ل بەر چاقان
فرەھدبىت و ستىرا خوشتقى گەش دبىت و دل ب ھىز دبىت و باوھرى موکم دبىت
خوشتقىيە خودانى دكەتە مرۆقەكى شارەزاو پاقژو خزمەتكار،
ھەمى دەمان ژ دوو دلئى و بى ئومىدىي دوور دئىخىت، ھەر دەمەكى
خوشتقى دناف مللەتیدا بەلاقە ببىت، ھەمى ب كەيف و خوشى دى ژىن و
دى بنە ژىدەرین ھىزو شىانان، وەكى شانە كامىشتىن ھنگىنى مللەت پرى
خوشى و ژيان و ھارىكارى و ئىكو دووگرتن و رىكا پىشكەفتنى دى رووھن
تر ببىت، ئەگەر خوشتقىيا ناخى نەببىت، چەوا مرۆف دى گىيانى خو ژ بو
پاراستنا وى كەتە قورىان .

راهینان (۱)

فان فالاهیین ل خواری ب په یقه کا گونجای پر بکه:

۱. خوشتیاتی دله کی
۲. هیثیا ژیانی لبر چاقان روو هن تر دکه ت.
۳. هدر ده مه کی خوشتی به لاقه بوو دی ب
۴. نه گهر خوشتییا ناخی نه بیت دی چه وا

راهینان (۲)

دانوستاندن

۱. مروث کهنگی دی گیانی خو کته قوربان بو ناخا خو؟
۲. خوشتییا دایبابان بو زاروکان جوړه کی خوشتییه، دی کاری چه ند جوړه کین دین خوشتیاتی به حس بکه ی؟
۳. خوشتی نه گهر دناث ملله ته کیدا به لاقه بیت دی چه وا ژیت؟

راهینان (۳)

خویندکاری خوشتی فی ریزال خواری سی جاران بنقیسه:
(باشی بکه، ههمی باشی جوانه)

راهینان (۴)

قوتاییی خوشتقی چند ریزه کان لسهر خوشتقییا دایبابان بنقیسه.

راهینان (۵)

ههقدژی قان په یقین خواری بنقیسه:

(کویراتی، شرینی، خوشتقی، باشی)

واتا په یشان

<u>په یف</u>	<u>واتا</u>
فره ه	فراوان :
ژیدهر	سهرچاوه :
دی کاری	دی شیئی :

ناسناما نەتەوہی

ھەر دەمی پرسیاری ژتە بکەن تو کی؟
دکاری ناسناما خو نیشا بدە یان بەحسی خو بو بکە ی.
ئە گەردەرباری نەتەوہی پرسیار ھاتە کرن، نەتەوہ چییە؟
دبەرسقییدا: ل جھی ناسنامی، شارەزاو نقیسەرو نیگارکیش سازقان و
سیاسەتمەدارو ھونەرمەندان دی نیشا دە ی. مرۆف دقیت، ل دەسپیکا
گەنجاتیا خو وەسا تی بگەھیت، بو وی ھاتییە دۆنیایی بییتە نوینەری گەلی
خوو بو ئەنجامدانا قان تەرك و رۆلان پەروەردە بییت و تی بگەھیت.

راھینان (۱)

قوتابییی خوشتقی ژ مامۆستایی خو پەرسە ناسناما نەتەوہی چییە؟

راھینان (۲)

قوتابییی خوشتقی چەند ریزەکان ل سەر قی ریزا ل خواری بنقیسە:
وہک (دارشتن)

تەرکی مرۆقی بەرامبەر تاخ و نەتەوہیا مرۆقی چییە؟

نہ ورۆز

نہ ورۆزہ گہلی ناری

رۆژا نازادیی ههلات

بیست و ئیک نادیی

جهژن و سهرسال بوون خهلات

باپیری مهزنی ناری

تهوی کاوهیی ناسنگهر

رۆژا گهشا نازادیی

ژتاریا شهقی ئینسادهر

ئاگر هه لکرن سه ریت چیا

لسه ربان و سه ریت ری یا

گوندو بازارو کولانا

گهل کهتن شاهیی و دیلانا

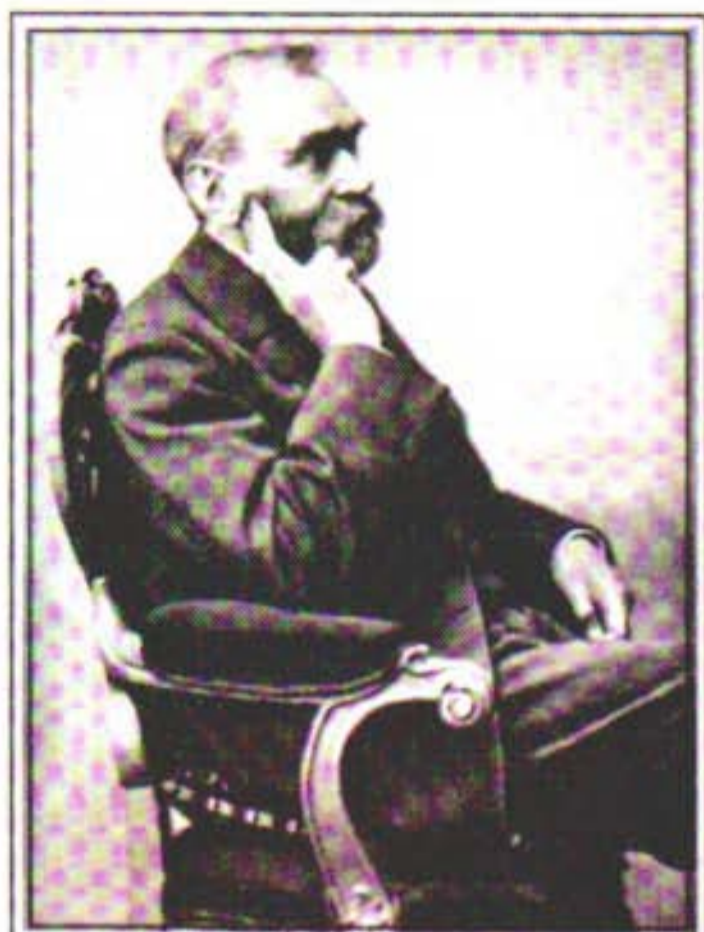
هۆزانقان: شهعبان سلیمان ل سالا ۱۹۶۵ ل سهر سنکی قهزا نامیدی هاتیه
دونیاایی و، ده رچوویی ناماده یا خواندنن نیسلامییه ل دهوکی، نوکهژی تاکنجیی بازیری
دهوکییه.

راهینان (۱)

قان قالاھیین ل خواری پر بکه:

۱. گه لی تاری.....
- روژا تازادیی هلات.
۲. بیست و ئیکی.....
۳. جهژن و سهر سال بوون.....
۴. تاری.....
۵. روژا..... تازادیی.
۶. ژ تاریا شهقی.....
۷. هه لکرن سهریت چیا.....
۸. ل..... و سهریت ری یا.
۹. کهتن شاهی و دیلانا.....

خه لاتین نوبل

ئه لفریدو نوبل زانایه کی سویدیه ل سالآ (۱۸۳۲) ی زایینی ل وه لاتئی سویدی ژ خیزانه کا هه ژارو کیم درامهت ژ دایکبوویه، ل خواندن گه هی نه خواندییه به لی لسه ر دهستی ماموستایی تایبهت ل مالا خو فییری خواندنی بوویه. ده می گه هشتیه ژیی گه نجاتیی چوویه وه لاتئی ئیکگرتیی ته مریکاو ساله کی ل ویری مایه، ده می زقریبه قه ته وروپا، دگه ل بابی خو پیکقه دهست ب تاقیکرنی کر لسه ر ته قه مه نییان.

ده زگه هه کی بچووک بو به ره هم هینانا مادی (نیتروگلیسرین) چیکر، ته ف ماده زوو بله ز دپه قیت، ژبه رفی نوبل هنده ک ماده دی تایبهت بو بکارئینانا دینامیتی چیکر.

چەندین کارگەھین بەرھەم ھینانا دینامیتی ل ئەوروپا دامەزراندن و
بقی ریکی مالەکی زۆر ب دەستقەئینا.

نۆبل ژبلی زمانی سویدی چەند زمانین دی ژی دزانی. پی نەخۆش
بوو دەمی دینامیت چیکری، ژبەرقی پشتگیری ل ریکخراوین ئاشتی
کریه، پیخەمەت ئاشتی ل ئەوروپا کاردکر. ل سالا (۱۸۹۶) ی زاینی
چووێ بەر دلوقانییا خودی. مالەکی زۆر ل پشت خو ھیلایه. ل سەر
وہسیهتا وی ژمفایی وی مالی پینج خەلات بەینە داینکرن بو وان
شارەزاین دبواری نوژداری و کیمیا و سروشت و ئەدەبی و جیھانی و
دۆستایهتی دناقبەرا وەلاتانداو خزمەتا مروڤایهتی کریه.

نۆکەژی ھەر سال ل باژیری (ستۆکھۆلم) ل روژا قی زانای مال
ئاقایی کری و لدویف وەسیهتاوی کۆمەکا زاناین سویدی خەلاتین بازی
زانستی و ئەدەبی ل سەر چەند زاناین ژ ھەژی بەلاڤ دکن. بتنی خەلاتی

ئاشتییی نهبیت کو دی لدووف راسپاردین پینج کهسان ژ پەرلهمانی (نەرویج)
هیتته ههلبژارتن، چونکه لسه دهه می نوبل سویدو نەرویج ئیک وهلات بوون.
خهلاتی ویزی پیکهاتییه ژ مه دالیه کا زیری و باوه رنامه کی و دوازه
هزار جونه یهین تهسترلینی.

ئیکه م خهلاتی نوبل بو ئاشتییی ل سالا (۱۹۰۱) ی زایینی دایه (جان
هنری دونان) دامه زرینه ری دهسته یا خاچا سوور. چهند خوشه و جهی
سه ربلندییه بومه کوردان، ته گهر رۆژه کی مه گوهر ل زانایه کی کورد
بیت، د بواری زانستییدا خهلاتی نوبل وەرگریت.

راهیتان (۱)

به رسقا راست هه لبریره:

۱. ماددی نیتروگلیسرین دپه قیت.

زور درهنگ، زوو بلهز، ب تاگری

۲. نوبل ژ ماله کا ژ دایک بوویه.

دهوله مهند، دهره بهگ، کیم درامهت

۳. نوبل ساله کی ل مایه.

ته وروپا، وه لاتی ئیکگری ته مریکا، که نه دا

۴. ژ بهر چیکرنا دینامیتی نوبل پشته قانی ل دکهت.

ریکخراوین ناشتی، ریکخراوا خاچا سوور، ریکخراوا نه ته وین

ئیکگری.

۵. خه لاتی ناشتی لدویف راسپاردین پینج که سان ژ بهر له مانی

..... ددهنی.

دانیمارک، سوید، نه رویج

مهلا مستهفا بارزانی

سهروک و ریبهری بزاقا رزگاری خوازا کورد مهلا مستهفا بارزانی کوری شیخ محمهد کوری شیخ عهبدولسهلام بارزانییه، ل روژا چواردهی مهها تادارا سالا ۱۹۰۳ زایینی ل گوندی بارزان هاتییه دونیایی. بهری ژ دایک بیت شیخ محمهدی بابی وی چوویه بهر دلوقانیا خودی دایکا وی بی باب خودان کرییه. دهمی ژیی وی بوویه سی سال، شیخ عهبدولسهلام برایی مهزن ناسیاره ب شیخ عهبدولسهلامی دووی ب سهرههلدانی رابوو دژی دهولهتا عوسمانیان و سوپایی وی دهولهتی ژی هیرش برنه سهر بارزان و ههمی گرتن، مهلا مستهفا دگهل دایکا خو بهر قی هیرشی کهقتن و نهه ههیشان مانه دگرتیخانیدا، ل سالا ۱۹۳۱ و ۱۹۳۲ ای زایینی مهلا مستهفا

هاریکاری شیخ نه همدی برایی خو بوو ل سهرهلدانا دژی حکومتا
 عراقی، دیسان ل ساللا ۱۹۴۳ و ۱۹۴۵ ی زایینی بارزانی شورهشا دووی
 هه لکر، لیژنه کا سیاسی بو رزگار کرنا کوردستانی ب ناچی (لیژنا ئازادی)
 ب سهرۆکاتییا خو دامهزراند، دچی شورهشییدا چهند شهرو ئاگر بهست
 دگه ل حکومتا عراقی هاتنه کرن، ل ساللا ۱۹۴۵ ی زایینی بارزانی و
 هه قالین خو چوونه کوردستانا ئیرانی مل ب ملی خه باتکهرین رزگاری
 خوازین کوردستانا رۆژههلات که قتنه قادا خه باتی و پشکداری
 د دامهزراندنا کومارا دیموکراتییا مهابادییدا کرن، بازرانی بوویه سهرۆکی
 سوپایی پاریزگارییا چی کوماری. پله یا جه نه رالی وهر گرتبوو. ده می کومارا
 مهاباد ژناقچووی بارزانیی نه مر ل ساللا ۱۹۴۷ ی زایینی چوو ئیکه تییا
 سوقیه تی یا جارانو یازده سالان ل چی وهلاتی دگه ل هه قالین خو، بوونه
 په نابهرین سیاسی تا کو شورهشا ۱۴ ی ته مووزا ساللا ۱۹۵۸ ی زایینی ل
 عراقی.

ل وی ده می ژی سهرۆکی بزاقا رزگاری خوازا کوردستانی بوو.

به لی چ جارن ب دلی وی نه بوو بیژنی سهرۆک، دچی ناچی وی بیژن. مه لا
 مسته فا، چی سهرکردی نه ته وه یا کورد زانی حکومتین عراقی مافی نه ته وه یا
 کورد ناده نی. له ورا ل ۱۱ ی نه یلولا ساللا ۱۹۶۱ ی زایینی شوره شامه زنا نه یلوی
 ده سپیکر.

تاكو ۱۱ى ئادارا ۱۹۷۰ حكومەتا عىراقى نەچار بوو رىككەڭتتا ۱۱ى
ئادارى دگەل بارزانى نەمر مۆربكەت. ئوتونومى دا كوردستانا عىراقى.
پشتى هينگى حكومەتا عىراقى كەڭتە داڭ ڧەدانى لەورال ۶ى ئادارا
۱۹۷۵ى زايىنى ل جەزائىر رىككەڭتتا نەمە كا خەيانەتكار مۆر كر، ئەڧى
كارى نە مرقايەتى، زيانە كا مەزن گەھانده شۆرەشا ئەيلولى.
ل ئىكى مەھا ئادارى ساللا ۱۹۷۹ بارزانى چوويە بەر دئوقانیا خۇدى.

راهیتان (۱)

بەرسقا ئان پرسىاران بەدە:

۱. كەنگى بارزانى ژ داىك بوويه؟
۲. شورەشا تە يلوولى ل چ روژو هەيشو سال دەسپيكر؟
۳. بارزانى كورپى كى بوو؟
۴. بوچى بارزانى شورەشا تە يلوولى بەرپاكر؟
۵. كى سەرۆكى كۆمارا ديموكراتىيا مەبادى بوو؟
۶. ل چ روژو هەيشو سال كۆمارا مەباد هاتە دامەزراندن.

راهیتان (۲)

ئان قالاھيىن ل خواری ب پەيشە كا گونجای پر بکه:

۱. ليژنا ئازادى ب سەرۆكاتىيا هاتە دامەزراندن.
۲. بارزانى نەمر پشتى شورەشا ۱۴ى تە موز ۱۹۵۸ى زايىنى زقرىيە
.....
۳. ريککەفتنا خەيانەتکارا جەزائير ل مۆر کرن.
۴. بارزانى نەمر كورپى كورپى
۵. ل سالا بارزانى و هەقالين خو چوونە كوردستانا ئيرانى.

په رتووکه ک به حسنی خو دکه ت

په رتووکي گوت: حهفت هزار سالان بهري نوکه ل قييره ل ئاخا ديچله و فورات ژ دايکبوويمه. ل دهسپيکي خشتين پانين وه کي بهري بوون. په رتووکخانين وي سهردهمي تهز هه لگرتبووم. دهست و چاقين دلسوز ئاگه هداريا من دکرو تهز دپاراستم. سال لدووش سالي خزمه تا من دکر تا کو تهز جوان بوويم ب رهنگي کاغهزي تو مار کریم.

داب ساناهي بشين من هه لگرن و پياريزن و، ب نقيسينه کا جوان و ب وينه يين رهنگاو رهنگ و رهش و سپي خه ملاندم، ددروستکرنا مندا کاغهزه کا سپي و نازک و چاپخانين نوي بو من هه لبرارتن. تهز نه فرؤکه ئيکم ژ ته مامکه رين ژياني، ب هيچ رهنگه کي نابيت دهستان ژمن به ردهن.

بەرپەرین من پرن ژسەرھاتی و چیرۆکان و پەندین پێشینان و ئاخستنین
 خوش و سەردەم و پەيامین زانستی و سامانی نەتەوايەتی و کەلەپووری باب و
 باپیران بخوڤه گرتییە، چ جارن ئەز نەیینیە کا کەسی بەلاق ناکەم
 ئەگەر خۆدانی وی حەز نە کەت بەلاقە بییت. ئەز هەقالە کا ب مفا مە بو
 روژین وه، ئەز دشیم دەمی چووی و نوکە و داھاتی بیخمەبەر دەستی وه.
 مروڤایەتی ب ریکا من دگەھیتە قوناغە کا بلند. دوژمنی سەرەکی یی
 پاشکەفتنا هەر مللەتە کی نەخویندە وارییە.

راھینان (۱)

بەرسقا فان پرسیاران بەدە:

۱. ل کیشە کتیب ژ دایک بوویە؟
۲. باشتین هەقال بو مروڤی کییە؟
۳. ژبلی پەرتووکیین قوتابخانی، تەدقیت تو چ کتیبین دی بخوینی؟
۴. تاکو نوکە تە چەند پەرتووکیین دی خواندینە؟

راهینان (۲)

فان فالاهییان ب په یقه کا گونجای پر بکه:

۱. پەرتووکى گۆت بەرى نوکە ل قیرە ل ئاخا.....
ژدایک بوویمه.
۲. پەرتووکى گۆت ئەز ئەفرۆکە ئیکم ژتھامکەرین ژیانى ناییت ب
هیچ رەنگە کى
۳. پەرتووکى گۆت ئەز هەقاله کا ب مفامه بو
.....
۴. پەرتووکى گۆت دوژمنى سەرەکیى هەرمالله تە کىیه.

راهینان (۳)

﴿ پەرتووک باشترین هەقالى مروقییه ﴾

قوتایییی خوشتقی چەند ریزه کا لسه ر بنقیسه. (وهك دارشتن)

که چا کورد

تهی که چی رابه بخوینه دا تو سه ربه ست هه ر بژی
زوو ژخه و تو سه ر هلینه بهس بمینه بی مهژی
ره نجبه را هوندر تویی تم رندو ژیرو زانه به
بوته پیتر هه ر دقیتن خونده واری و پاقری
وا هه قالین ته ل هه ر جی سه ر بلند پیشقه دچن
رابه سه ر خو تهی که چا کورد سه ر بلند بمره توژی
گه ر بخوینی دی بدی خوهندن توئی هوندر ته قا
گه ر نه خوینی کهس ژ بومه ئیش و دهردا ناکوژی
وا جه گه ر خوین خوهش دنالی دا کوژن پیشقه هه رن،
دا بیژن هه ر بژی کورد هه ر بژی کورد هه ر بژی

واتا په یفان

<u>په یف</u>	<u>واتا</u>
رابه	هه سته
ژ خه و	له خه و
سهر هلینه	سهر بلند که
بی مه ژی	بی می شک
هوندر	ناو مال، ناو خو
تم	هه می شه، هه می گا فا
بیتر	پتر، زیده تر
دقیتن	ده یه وی
دی بدی خو نندن تو :	تو خو ینده واری ده ده یته
ئی هوندر ته فا :	ئو یین ل ناف مائی هه می
ته فا	هه موو، هه می

جوانی

جوانی دبه ژن و بال و له شو رویی ریکوپیکدایه، جوانی دهررا رووهنو و ههستا بلندو کریارا شرین دایه. جوانی دناشتیییدایه، دخوشتقیی و برایه تیی و ئیکگرتنی و هاریکارییدایه. جوانی بو بهره قانی کرنی دژی زورداریی، دخهبات و بزاقا هه می لایه کیدایه.

بو نه هیلانا نه خوینده واریی و هه ژاریی و ویرانکرنیی، بو نازاد کرنا کوردان و ئاقه دانکرنا کوردستانی و هاریکاریکرنا خه مگین و ئی قه و میین جیهانییه. جوانی دمه زناتییدایه کو خه ما بچووک دخوت، دهررو بیراندایه کو چاره سهریا ئاریشان دکهت، دوی هیزی دایه، کو پاراستنا دادیی دکهت، دخوینده وارییدایه. کو نه خوینده واریی ژناق دبهت. دوی مالی دایه کو هه ژاری و نه بوونی ژناق دبهت، دنوژدارییدایه، کو چاره سهریا نه ساخان دکهت و برینان دهرمان دکهت.

جوانی ددلتەرییەدایه، کو ژیا نا هەمییان تژییه ژ که یفو خویشیی،
جوانی دسروشتی رەنگاو رەنگی تژی مفادایه، جوانی دپیکه ژیانیدایه،
دقیق دەستی هاریکاری بو ئیکو دوو درێژ بکهین و، کوردهواریه کا ئازادو
پیشکەفتی ل کوردستانه کا خەملاندی پیکینین، تاکو ئەم بینه
ئەندامین ب هیزو ب مفا.

راشینان

بەرسقا فان پرسیاران بەدە:

۱. تو جوانیی دچرا دبینی؟
۲. چەوا تو جوانیی وەکی چە که کی دی بکار دبینی؟
۳. چەوا دی پەسەند که ی خویندەواری پشکه که ژ جوانیی؟

میتروویا دەرچوونا ئیکه مین روژنامهو گۆنار ب زمانی کوردی

هەر سال ل ۲۲ ی نیسانی روژنامه نقیسو خودان خامین زیڕین ب
 دلخۆشی جهژنا روژنامه قانی و په یقیین ره سه نیین زمانی کوردی پیروژ د کهن،
 چونکی د قی روژیدا ل سالا (۱۸۹۸) ی زایینی ئیکه مین روژنامه کوردی
 ب نا قی (کوردستان) ی ژدایک بوویه، ل سه رده ستی (مقداد مه د حه ت
 به درخان) ل قاهیره پایته ختی میسری دهر که قتییه. ژوی روژی وه ره کاروانی
 روژنامه قانی و په یقیین ره سه نیین زمانی کوردی ده ست پی کریه و د قوناغین
 جودا جودا دا دهر باز بوویه. تا کو گه هشتیه قوناغا زیڕینا نه قرو، بیگومان
 ژدایک بوونا ئیکه مین روژنامه کوردی ب پلا ئیکی سه روه ریا وی بو
 بنه مالا به درخانیان دز قریته قه چونکی نه و بنه مالا ریژدار هه می ده مان
 خودانیین که سانیین نیشتمان په روه رو ورونا کبیرین سه رده می خو بوون.
 دهر که قتنا روژنامه کوردستان ل ده مه کی تایبته بوو. چوو یه نا ق ژیان

هشياريا نهتهوهيى و، پتر گرنكى ب زمان و تهدهب و رهوشنبيرى و كهلتورى
 رهسهنى كوردى دايه. وهسا ئيكه مين گوڤارا كوردى ل سالا (۱۹۱۳)ى
 زايىنى ب ناڤى (بانگى كورد) ژلايى (جهمال بابان) دهركه قتييه تهف
 گوڤاره تاكو ههلبوونا شهري ئيكى يى جيهانى (۵) ژماره ژى
 دهركه قتيينه. بهلى ئيكه م گوڤارا كوردى ل ميژووياروژنامه قانيا كوردى ب
 ويىنن فوتوگرافى به لافكريه ب ناڤى (روژى كورد) بوو، تهقه ژى ل روژا
 (۶)ى خزيرانى سالا ۱۹۱۳ى زايىنى ژلايى كو مه لا (هيڤى) قهل
 تهسته نبول پايته ختى دهوله تا عوسمانى دهركه قتييه، بتنى (۳) ژماره
 ده رچووينه، خودانى ئيمتيازى (عه بدولكه ريم مه حمود روسته م) بوو
 ناسياره ب (عه بدولكه ريم شانو). روژنامه قانيى رو له كى ئيكجار گرنك
 ههيه د ژيانا رهوشنبيرى و شارستانيا هه موو ملله ت و نهتهوه ياندا و دقيت ب
 رهنگه كى دروست بهينه بكار ئينان.

نوكه روژانه ژماره كا ئيكجار زورا روژنامان ل كوردستانى دهرد كه قن.

راهینان (۱)

بەرسقا ئان پرسیاران بەدە:

۱. ناڤی ئیکەم رۆژناما کوردی چ بوو؟
۲. سالا چەندی ئیکەم گوڤارا کوردی دەرکەشت وناڤی وی چ بوو؟
۳. کیژ گوڤار بوو ب وینەیین فوتوگرافی دەرچووی؟
۴. خودانی ئیمتیازا گوڤارا رۆژی کورد کی بوو؟

راهینان (۲)

ئان قالاھیین ل خواری ب پەیشه کا گونجای پر بکه:

۱. ل رۆژا ی سالا گوڤارا دەرچوویە.
۲. ل سالا ئیکەم رۆژناما کوردی دەرچوو.
۳. ئیکەم رۆژناما کوردی ژلایی دەرکەفتییە.
۴. گوڤارا بانگی کورد ژلایی ۵ دەرچوویە.

چالاکى (۱)

په یقین په یوه ندى پیکه ههین ب هیله کی بگه هینه ئیک:

بانگی کورد مقدار مه دحت به درخان

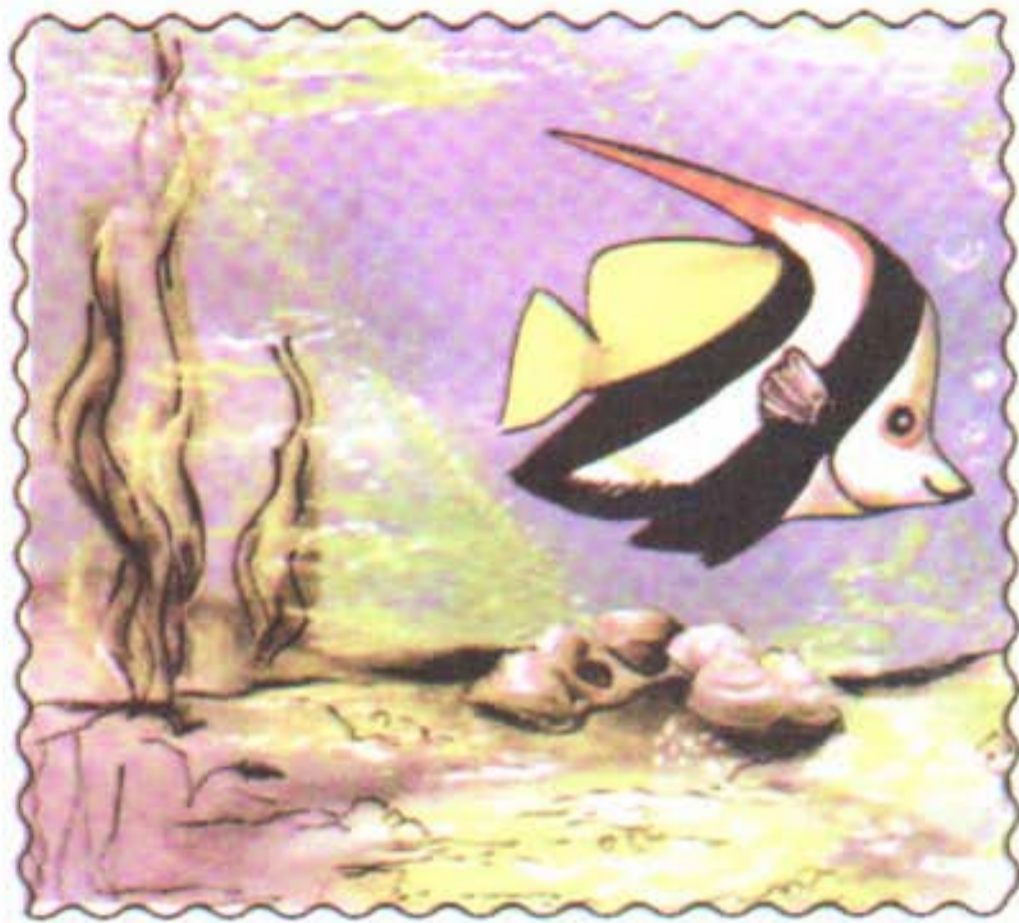
روژناما کوردستان جه مال بابان

روژی کورد کومه لا هیقی

چالاکى (۲)

ناقى (۵) روژنامین کوردی بنقیسه کو نوکه دهر دکه فن .

ماسییه کا بچووک

ماسییه کا مہزن دہنی تاقیدا ب شانازیقہ دہات و دچوو، ژ دوورقہ
کومہ کا ماسیین بچووک دیتن، ل ٹیکو دوو کوم ببوون.
ماسیین بچووک ماسییا مہزن دیت.
ژترسان ہەر ٹیک ب لایہ کیقہ رہقی، ب تنی ماسییه کا بچووک
نہ چوو لہر دفنا ماسییا مہزن راوہ ستاو نہ لقی.
ماسییا مہزن ئەف چہندہ ژلایئ ویقہ سہیر بوو، بہرہف ماسییا
بچووک چوو و گوئی:

دیینم تو وہ کی ماسیین بچووکین ہہ قالین خو نہ بووی!
کو چاقین وان ب من کہفتن ہەر ٹیک ژوان ب لایہ کیقہ رہقی.

ماسییا بچووک گوئی:

چ پیدقییہ ژتہ بترسم؟

ماسییا مەزن ب تۆرەییقە گۆت:

ئەری ژمن ناترسی تە بخۆم؟

ماسییا بچووک بی کو خو تیکبەت گۆت:

چ چاران ژتە ناترسم.

بەلی کیماسییه بۆتە، ئەزو ماسیین بچووکین هەقالین خو ژتە بترسین؟

ماسییا بچووک لسەر ئاخقتنین خو چوو و گۆت:

سەیرە ماسی ژماسی بترسیت چونکی هەردوو ماسینە.

ماسییا مەزن ژ ئاخقتنین ماسییا بچووک حیبەتی بوو د دلی خودا گۆتی:

ئاخقتنین ماسییا بچووک گەلەک نیژیکی راستیینە.

بوچی ماسییا مەزن ماسییا بچووک بخۆت؟ ما ئەو ژی ژمە نینن؟

ماسییا مەزن رۆژەکی ژ رۆژان ئەم ژی وەکی قان (بچووک بووین) بو مە

نەخۆش بوو ماسییه کا مەزن مە بخۆت.

ئەگەر ماسییه کا مەزن ئەم خوارباين، نوکە دا ئەم ل کیشە بین؟ ئەم

ئەف ئەژدەهایین مەزن!.

دوی دەمیدا ماسییا مەزن ماسییا بچووک ب جە هیلاو چوو و، ددلی

خودا هەر هزر ل ئاخقتنین ماسییا بچووک دکرن.

بریاردە هەتا هەتایی ماسیین بچووک نە خۆت.

راهیتان

بەرسقا ئان پرسىاران بەدە:

۱. بۆچى ماسىيىن بچووك ھەر ئىك ب لايە كىقە رەقەين؟
۲. ئەو ماسىيىا بچووك يا نەترساي چ گوتە ماسىيىا مەزن؟
۳. دوماھىك بىيارا ماسىيىا مەزن چ بوو؟
۴. ناقى ھندە جوړين ماسىيىان بىترە؟

سەدەى زانست

رەوشت، زانست، پەرورده
هەتوانى زامى كورده
مروڤ بەبىرو زانست
هەولدان، تەكان، توانست
تيدەگا... چۆن دنيای نوى...
هەر رۆژەو داھىنانى
جۆرە بەرھەم ھىنانى
زۆربوونى ئامىرەكان
گەشت بەرەو ئەستىرەكان
(كۆمپيوتر) و (ئىنتەرنىت)
نەزانىن لە گۆر ئەننىت
ھەنگاوى (فوتوكوپى)
شۆرشە دژ بەكپى
نەمانە گشتى بو گەل
مايەى سوودن بو كۆمەل
رۆلەى كوردم، با ئىمەش
لەم رەوتە نەبىن بى بەش
مىژوو لە (ھەزارەى سى)
بەزىر ناومان بنووسى

(عەلى بەختەوەر)

واتا په یشان

<u>په یث</u>	<u>واتا</u>
هه توان	: چاره، چاره سهر، دهرمان
نانه وی	: ناچه می
داهینان	: دروست کرن، تافراندن
گهشت	: سه فهر، گهریان
له گور ته نیټ	: له ناو دهبات، ژناش دبهت
هه نگاو	: پینگاف
کپی	: بیدهنگی، خاموشی
ته کان	: داقوتان، پالدان
توانست	: شیان

کۆمپیوتەر

بەش و پارچین کۆمپیوتەری

زارۆکین خوشتقی، (کۆمپیوتەر) ئامییره که ب وزا کاره بی کار دکەت، ب شیوه کی ژلای زاناقه هاتییه چیکن، کارو فهرمانیین مروقی زۆر ب هووری بلەز ئەنجام ددهت.

کۆمپیوتەر ژ چەند بەش و پارچان پیکهاتییه ئەقەنه:

(کەیس) (سندوقا کۆمپیوتەری):

ب شیوی سندوقه کی هاتییه چیکن، شیوی ستوونی و ئاسویی یی هەمی، بەشی سەرە کی (کۆمپیوتەر) ه چونکی هەمی بەش و یه که یین وی یین سەرە کی تییدا هەنەو، جهی کارکرنا (سی دی) و دوگمی هەلکرنی و قەمراندنا کۆمپیوتەر تییدا هەیه، هەر وهسا جهی پیگقه گریدانا هەمی دەزگه هین وی هەیه.

(مۆنیتەر) (شاشه) :

ژبلی وایهرو کیبلی وزا کارهبی ب
وایهره کا تایبته ب (کهیس ای
هاتیه گریدان، بو دیتنا وان ههمی
ئه نجام و کاران بکاردهیته ئه وین
کۆمپیوتهر ئه نجام ددهت.

(کیبۆرد) (بۆردی دوگمان) :

کیبۆرد ب شیوی تهخته کی دوگمه داره،
چونکی کۆمه کا دوگمان ل سهره، هندهک
ژقان دوگمان تایبتهن بو پیتین زمانی
ئینگلیزی و عهره بی و کوردی، ههروه سا دوگمین تایبته بو ژماران و
هیمایین دهولهتی و هندهک هیمایین دی ل سهرهاتینه چیکرن. ب
شیوه کی گشتی (کیبۆرد) بو پیدانا زانیاریان بو کۆمپیوتهری ب
شیوه کی نقیسینی دهیته بکار ئینان.

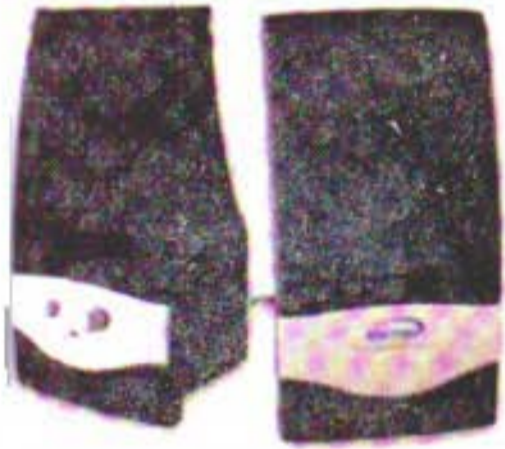

(ماوس) :

ئه قهژی ئامیره کی بچووکه بو پیدانا
پیزانیین کۆمپیوتهری دهیته بکار ئینان.

به لى ب شيوه كى داگرتنا دوگمىن لسهر كو دييژنى كليكرنا
 هيمايان، (ماوس) وه كى تيره كييه ل سهر مونيتهري دورد كه قيت، ب لئاندا
 (ماوس) ي ب ساناھى ئەف تيره دلقيتو دچيته جھى مەرهم ژى كار پى
 دهيتته كرن.

(سپيكر) يان ناميرى دهنگى :

پيكهاتييه ژ وي ناميرى گوھى بو گوھليبوونا
 دهنگى دهيتته بكارئينان.
 چ ل وهختى كار پيكرنا (سى دى) يان بيت،
 يان ژى ئەو پيزانينىن كو ب شيوه كى دهنگى لئاق
 كومپيوتهري هاتينه پاراستن.

راهينان (۱)

به رسفا شان پرسيارين ل خواري بده:

۱. كومپيوتهر ب چ كار دكهت؟
۲. كومپيوتهر كارو فهرومانين مروقى چ لى دكهت؟
۳. كومپيوتهر ژ چهند بهشو پارچان پيكهاتييه؟

راھینان (۲)

ب کورتی لسەر، فان بەشو پارچین کۆمپیوتەری بنقیسە:
۱. (مونیتەر) ۲. کیبۆرد ۳. ماوس ۴. سپیکەر

چالاکى

مامۆستایى ھىژا: ب کورتى بەحسى کۆمپیوتەرى و بکارئینانا وى بو
قوتابییان بکە، ھە کە ل قوتابخانى کۆمپیوتەر ھەبوو نیشا قوتابییان بدە،
ھە کە نەبوو، تو دشیى قوتابییان ببەیه سەنتەرە کى کۆمپیوتەرى .

واتا پەيقان

<u>پەیف</u>	:	<u>واتا</u>
ب ھوورى	:	بە وردى
دوگمەدار	:	ژ ژ مارە کا دوگمان پیکھاتییە

خۆگۆریکه ره کا کورد

جوانه مهرگ له یلا قاسم سالا (۱۹۵۳) یی زاینی ل باژییری خانه قینی ژ دایکبوویه و، چاقین وی ب دیمه نین جوان و قه شه نگین قی باژییری بشکفتن، به ژنا وی دگه ل هوش و بیرین وی قیکرا مه زن دبوون.

خواندنا خویا سه ره تای و ناخنجی و نامادهیی ل خانه قینی ب دو ماهی ئیناينه، تا پولا چواری کولیجی ل پشکا کومه لایه تی ل کولیجا ئادابی ل زانکویا به غذا خواندییه.

له یلا قاسم شییره کچه کا کورد بوو، ب جهرگه کا چاقنه ترس بوو، خوینا کوردینی و ریبازا بارزانیی نهر دهه می ده مارین ویدا دگه ریا. له یلایی جهی خو دناف ریزین ئیکه تیا قوتابیین کوردستانیدا کربوو دمه یدانا خه باتیدا گه له کا ب بزاف بوو.

رژیمیما به عسا فاشست وهك هه رجار سوژو په یمان شكاندن، وی رژیمی
پیلانهك دسه رییدا بوو بو خاپاندن و نه هیلا نا گه لی كورد. پشتی كو فهندو
فیلین رژیمی سهرنه گرتین، بهارا سالا (۱۹۷۴) ی زایینی دهست ب شهری
كره قهو هیرش كره سهر كوردستانی.

له یلایی دناق شانیه كه چه لهنگین خه باتیدا بزاقا خویا پیروژ ب هزر ترو
گهرمتر لیكر. به لی مخابن په نجین دوژمنی گه هشتنه له یلایی و، سیخورین
ره گه ز په رست ته و هه قالین وی گرتن.

له شی نازکی قان گه نجین نازدار لبر ته شكه نجه دانی هاته هنجین،
به لی خو راگرییا وان و ترس و سه هما پیشمه رگه یین دلیرین كورد ددلین
دوژمناندا وه کی تاگری پتر گه شو و گهرم و گور بوو. له وا ژی دلره شان كهر ب و كینا
خو ژقان گه نجان دهر كرو، بریارا سیداره دانا له یلایی و هه قالین وی دا، ناقی
له یلا قاسم هه رمایه و نامریت.

راهینان

بەرسقا فان پرسیاران بدە:

۱. لەیلا قاسم کەنگی و ل کیشە ژ دایکبوویە؟
۲. ریککەفتنا ۱۱ ای ئاداری دناقبەرا کی و کی دابوو؟
۳. مەرەما فاشستان ژ ریککەفتنا ۱۱ ای ئاداری چ بوو؟
۴. بوچی دوژمن ژ پيشمه‌رگه‌ی دترسا؟

چالاکى (۱)

- سیفەتین چاکین پيشمه‌رگه‌ی زۆرن، شەش قوتابی، هەر ئیک سیفەتە کی ژفان بیثیت.
- کریارین خرابین رژیمما بە عس گەلە ک زۆرن، شەش قوتابی، هەر ئیک کریارە کی ژوان بیثیت.

چالاکى (۲)

خویندکارین خوشتشی:

ناقین سی ژنین ناقدارین کورد ل بواری سیاسی، کومه لایه تی: رهوشنپیری
بنقیسه.

..... ۱

..... ۲

..... ۳

ته گهر پیدتی بوو، بلا ماموستا هاریکاریا ته بکته.

واتا په یشان

<u>په یف</u>	<u>واتا</u>
خو گوریکه	: قوربانی، خو به ختکهر
پشک	: بهش
چه لهنگ	: چالاک
هه رجار	: هه موو جاریک
خاپاند	: سهردابر
نه هیلان	: له ناو بردن، ژناقبر
بزاڤ	: جوولانه وه
مخابن	: به داخه وه
فاشست	: ره گه زیه رییس، توخم په رییس

وهڙي ڊووي

شهره فخانى به دليسى

شهره فخان كورې مير شه مسه دینى كورې مير نه شهره فییه. ژ بنه مالا
میرین فرمانره وایین به دلیسییه، ل سالا (۱۵۴۲) ی زایینی بوویه ل سالا
(۱۶۰۴) ی زایینی مرییه.

هر ژگه نجی و لاوینییا خو ل مالا شاهى ئیرانى هاتییه په روهرده کرن و
که قتییه بهر خواندنى و وه کی شاهزادان هاتییه ب خودان کرن. هه می رهنگین
هونه ری خواندینه و تییدا سه رکه قتی بوویه. ددیروک ناسینییدا گه له ک
ژیهاتی بوویه. کاره کی وده سا د مهیدانا دیروکییدا کرییه کو هه می که سه ک
قهردارى نقیسینا وی بوویه، دیروکا کوردستانی و ناقى باب و باپیرین خو
کومیرین به دلیسی بوون نه مر کرینه.

شهره فنا ما وی کاره کی مفاداری مهزنه کو بو پاداشا که سی
نه کرییه، هر وه کی دوماهییا ویدا گوتییه نهز خو بهختیار دزانم و
شانازیی دکم کو من خزمهتا نهتهوی خو کرییه و نهز هاتیمه ریزا
نقیسه رین کورد په رست.

شهره فنا وی نهف په رتووکا دیروکنقیسا خو کو ناشی وی شهره فنا میه
ب زمانی فارسییا سه رده می سه فه وییان نقیسییه.

سه یدا هه ژار موکریانی شهره فنا می ژ زمانی فارسی کرییه کوردی و نهو
نهف شاکاره هاتییه وهرگیران بو گه له ک زمانان و جهه کی مهزن و فرهه
د په رتووکانین جیهانییدا گرتییه.

راهینان

فئی نقیسینا دناڤ کفاناندا دووجاران د دهفته را خودا بنقیسه:

(شهره فخانای دیروکا کوردستانی و ناڤی بابو باپیرین خو کو میرین

به دلیسی بوون نه مر کرینه).

(ئه ز شانازی د که م کو من خزمه تا نه ته وی خو کرییه و ئه ز هاتیمه ریزا

نقیسه رین کورد په رست).

چالاکي (۱)

۱. شه ش قوتابی، هه ر قوتابییه ک سیفته ته کا باش بیثیت کو

د کورده وارییدا هه یه، یان هه ز ژئی د که ن.

۲. شه ش قوتابی، هه ر قوتابییه ک سیفته ته کا خراپ بیثیت کو

د کورده وارییدا نینه یان نابیت هه بیت.

چالاکى (۲)

خويندكارى خوشتقى:

- ههولبده هندەك زانىاريان لسەر شان دوو دىرۆكنشىسين كورد پەيدا
بکەو د دەفتەرا خۆدا بنقىسه:
۱. محمەد ئەمین زەکی بەگ.
۲. دکتۆر کەمال مەزھەر.
بلا مامۆستا هاریکارییا تە بکەت.

واتا پەيفان

<u>پەيف</u>	<u>واتا</u>
رەنگ	: جور
دىرۆك	: ميژوو
ژيھاتي	: ليھاتوو
نھو	: تيستا
فرھ	: فراوان

رینمایین هاتن و چوونئ

وه کی هه می بزاقین گشتی، هاتن و چوون دریک و جاداندا کاره که چه ند
رینماییی ریک دئیخیت، ئەف هاتن و چوونه ژی ب شیوازه کی ریک و دروست
تشته کی گران نینه، دیاره پیگیری کرن ب رینماییان تشته کی گه له ک
پیدقییه، چونکی باژیرین فی سه رده می ب سه دان هه زار به لکی ب
ملیونان مروّف تیدا دژین و، هه که هه ر که سه ک ژپیاده و ماتور سویارو
شوفیران پیگر نه بن بو ب جه ئینانا فان شیره ت و رینماییان کو پهیره و کرنا وان
دبیته هو کاری هاتن و چوونه کا ب ریکوپیئک د باژیراندا هاتن و چوون لناق
جادان دبیته تشته کی زوری ب زه حمه ت، ژبه رهندي پیدقییه بو هه ر
تشته کی پیگیری ب رینماییان بکه یین. بو نمونه ب هیچ رهنگه کی نابیت ل سه ر
جادان و ریکین گشتی یاریان و راهینانین وهرزشی بکه یین. ههروه سا مروّقی
شارستانی نابیت بهرما ی و گلیشی بها قیژیته سه ر جادان و کولانان، هه که تو
ب پییان بی و ته بقیت ژ جاده کا پری ترومبیل دهربازیبی، بهری تو
دهربازیبی پیدقییه بهری خو بدهیه لایی راستی و چه پی و بی گپرو بوون
دهربازیبی.

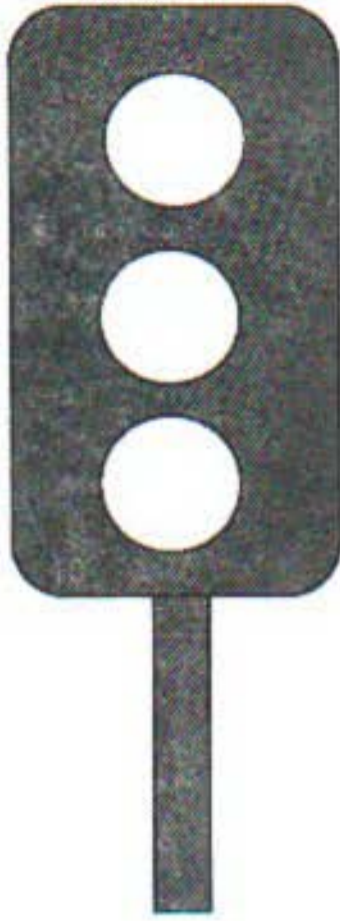
هاژۆتتا ترومبیللی ژى چەند مەرجین تاییبەت ھەنە، ژوان مەرجان
 پیگیریا شوفیری ب نیشانیین تاییبەتین ھاتن و چوونئی، ژوان ژى نیشانیین
 ھاتن و چوونئی (ترافیک لایت)، ئەوین پاییسکلان ژى دھاژۆن ناییت ل سەر جادان
 بەریکانی دگەل ھەقدو بکەن یان بارین گران و خەلکی دی دگەل خو سویار
 بکەن. ھەندە جارن خودانیین پاییسکلان ل سەر لیقین جادی دچن یانژی دی
 دەستی خو ھاڤیژنە ترومبیلەکا دی ل دووڤ ترومبیلیرا چیت، دیارە ئەڤە
 ژى مەترسییە کا مەزنە. مروڤی شارستانی دوستی یاساییە، پیدقییە پیگیریت
 ب نیشانیین دەربازبوونا پیادان، ئەڤ نیشانە پیکھاتینە ژ چەند ھیلین رەنگ
 سپی و تەریب کول سەر جادان ھاتینە کیشان، ھەر دەمەکی قوتابی و خەلکین
 دی یین پیادە ل جھی تاییبەت بو دەربازبوونا پیادان دەربازبوون ھینگی دی خو
 دوور ئیخن ژ ھەمی روودانان. ھەمی سویارین پاییسکلان پیدقییە زۆر ب
 ھۆشیاری بەھاژۆن، ب تەمامی پیگیر ببن ب نیشانیین ھاتن و چوونئی، چونکی
 سویارین پاییسکلان و سویارین ماتۆران ژى وەکی شوفیرینە، پیدقییە ئەو
 یاسا و رینمایین شوفیر ل سەر ددچن ئەو ژى ل سەر بچن.
 ئیک ژ سیفەتین دیارین کۆمەلگەھین شارستانی یین ئەڤرۆ، پیگیربوون و
 پەیرەوکرنا یاسایی و ب جھئینانارینمایین تاییبەت ب ھات و چوونئیڤە، ھەر
 کۆمەلەک ئەڤی پیگیریی ژبیربکەت دی تووشی بی سەر و بەریی بیت.
 ژبەر ھندی پیدقییە ئەم ھەمی، ب تاییبەت ئەم قوتابی، بیینە
 بەراھیک دڤی بواریدا بو ھندی دا خەلکین دی ژى چاڤ ل رەفتارین مەیین
 جوان بکەن و، ب ڤان کریاران ژى بسەلمینین کو قوتابی زەلامین پاشەرۆژا قی
 میللەتینە.

پرسیارو دانوستاندن

بهرسقا فان پرسیاران بده:

۱. هه که ته قیا ژ جاده کی دهر بازی پید قییه چ بکه ی؟
۲. هیلین سپی یین ته ریب لسه ر جادان نیشانا چیه؟
۳. ئیک ژ مەر جین هاژوتنا ترومیپیلی چیه؟
۴. هه که ئەم رینمایین هاتن و چوونی ب جه نه ئینین دی تووشی چ بین؟

چالاکى (۱)

نیشانين هاتن و چوونى (ترافىك لايت)
سى رهنگن، قى وينهينى بهرامبهر رهنگ
بكه، ههر رهنگه ك ژوان نيشانا چيه
ل بهرامبهر بنقىسه.

چالاکى (۲)

خويندكارين خوشتقى / هنده ك ژوان نيشانين هاتن و چوونى ريك دئىخيت
ته قين ل خوارينه . باش بهرى خو بدهوان و فيربيه ، دى پاشه رۆژى مفاى ژى
وهرگرى.

واتا په یشان

<u>په یف</u>	<u>واتا</u>
بزاف	: چالاکی
شیرهت	: ناموژگاری
هاژوتن	: لیڅورین
یاسا	: قانون
بسەلمینین	: بنهجهه بکهین

ته پیل (۱)

هەر چیم ههیه لیم وهرگره

لهشم، ناوم، جوولهم، تینم

بیگروو پیستی نهندامم

بیکه به بهیداخی ژینم

بهه لایکه ههوری توانج

بو تهستیره ی بهختی ژینم

بهلام شتی له موخمایه

(تهتوم) نایهینیتته دهری

هیچ دهسه لاتی ناتوانی

په ناو زه فهری پیبه ری

ته زانی چی؟ ته من کوردم

گه لای کوردانه م ناوه ری

چالاک

چه وان ب راستی دی نه ته وی خو پاریزی؟

چه ند ریزه که کان لسه ر بنقیسه.

ته پیل: تمبلك

(۱) پارچه که ژ هوزانه کا دریزا (دیلان) ی کو ب نافی (ته پیل) هاتیه، دیلان... نافی وی محهمه د صالحی کوری مه لا نه حمه دی دیلانه، سالا ۱۹۲۷ ل سلیمانیه ژ دایکبوویه. تا پولا سیی نافنجی خواندیه. ژ بهر هه لویستی وی بی نیشتمان په ره ری هاتیه زیندان کرن. سالا ۱۹۹۱ ی چوویه بهر دلوقانیا خودی ول (گردی سه یوان) هاتیه فه شارتن.

نهجمه دین مهلا

نهجمه دین مهلا کورې مهلا غه فوری عه لیبه ، دچیته سهر بنه مالین
میرین خدری شاهو. ل سالا (۱۸۹۸) ز ژدایکبوویه.
چل سالان خزمه تا ته ده بی کوردی کریه ، ل روژناما (ژین) چه ندین
چیروک بو زاروکان نقیسنه و چه ندین چیرو کین بیانی وهرگیراینه سهر زمانه
کوردی، تهغه ژبلی هه ولدانا وی بو پیناسینا شاعیرین مهین ناقدار
نهجمه دین مهلا دوزمنی نه خوینده واریی بوویه ، بو نه هیلانا
نه خوینده واریی پیشمه رگه کی دل قایم بوویه ، ژ بهرئی مه ره می قوتابخانه کا
بچووک ل سلیمانیی ل سهر جادا سابوونکه ران ب ناغی قوتابخانا (که شتی
نوح) دامه زرانده ، دژی نه خوینده واریی دهست ب خه باته کا بی راوه ستیان
کریه ، ل ماوی چل سالاندا نیژیکی هفت هه زار کهس ژ نه خوینده واریی
رزگار کرینه.

ئارمانجا وی بۆ مەبەستا ئان قوتابخانان ھەستا نەتەوہیی دەمەژیی
فیر خوازاندا بچەسپینیت، مامۆستای ئەلفو بییەکا تاییەت بۆ خو
دانابوو، ب رینقیسا نوو فیردکرن. ریز ل قوتابییان دگرتو، دلەکی فرەھ
ھەبوو. گرنگی دابوو بابەتی باشنقیسی.

ل سال ۱۹۶۲ چووئیە بەر دلوقانیا خودی، ل سەر وەسیەتا وی ل سەر
کوپی چیاپی ئەزمەر ھاتییە قەشارتن، بۆ وەفاداریا قی مامۆستای و
رۆلی وی، باژیری سلیمانی قوتابخانە ک ل تاخی بەختیاری ب ناخی
(نەجمەدین مەلا) ھاتییە بناقکرن.

چالاکى

ئان قالاھییان ب ناخەکی گونجای پری بکە:

۱. رۆژناما (ژین) ل باژیری دەرکەفت.
(ھەولیر، کەرکووک، سلیمانی)
۲. مامۆستا نەجمەدین مەلا قوتابخانا دامەزراند بۆ
نەھیلانا نەخویندەواریی.
(ئامادەیی، کەشتی نوح، ناغنجی)
۳. ل سەر وەسیەتا خو ل سەر کوپی چیاپی ھاتە قەشارتن.
(حەمرین، ئەزمەر، گارە)

دانوستاندن د ناقبهرا داری و داربریدا

زارو کین خوشتقی: روژه کی دناف دارستانه کیدا دانوستاندن دناقبهرا داری و داربره کیدا هاته کرن. من گوهداری دکر کا دی چ بیژن دا بو هه وه فه گیرم.

فهرموون هوون و دانوستاندن:

داری: (ب سلبینی و خه مقه) گوټ: تو چه ندی بی دلوقانی دوهی ته چهق و قورمی هه قالا من برین، نه قرۆژی تو یی نامادهیی من بکوژی! نه ری تو دزانی نه فه چند ساله نه ز رهین خو داده یلمه نه ردی دا نه ز خزمه تا هه وه مروټان بکه م، به ئی محابن داربره کی وه کی ته یی بیوژدان ناهیلیت خزمه تا هه وه مروټان بکه م.

داربری (ب سلبینی و که نیقه) گوټ: ته بو مه چ خزمه ت کرییه؟

تو بو سوتنی و برینی باشی، ئەز ل مال تو ل فی چۆلی، تو نابیییه
من ته چ مفا بۆمن ههیه؟

دار: چهوا من مفا نینه؟! ئەری توو هه می مرۆف بهر هه م و فیقی من
ناخۆن؟

ئەری وهختی سهیرانان ل قان دهشت و دولان، تو لبن سیبهرا من
بیهناخو ناهه دهی؟ ئەری ئەز نینم دگه ل گیاو گولاو خه ملا بهاری جوان
دکه م و دلێ مرۆقان خوش دکه م. داربر: ئاخاقتنن ته دراستن.

دار: مفا یه کی من یی دی ته وه جه نابی ته دووهم ئوکسیدی کاربۆنی
دروست دکه ت چ ب ترومیلاته بیت یان دویکیلاوی جگاری بیت تهوا تو
دکیشی. ئەز وی دووهم ئوکسیدی کاربۆنی دمیترم و ئوکسجینی پاقر
دده مه هه وه.

داربر: شهرمه، ده می تو باشیه کی دکه ی ته تهو باشی چهوا کریبه تو
وه سا دیتری؟

دار: ئەز هه می ده مان به حسی باشین خو ناکه م، چونکی ته فه سه ری
چه ند سالانه ئەز خزمه تا فی وه لاتی دکه م، چ جار ان چا فی من ل
سو پاسیان نه بوویه.

به لی ژبلی زیانان ته چ مفا یه کی دی نه بوویه. وی رۆژی ته چه ق و
قورمی هژیرا هه قالا من برین، تو دهاتی لبن سیبهرا من ته بینا خو
قه ددا، ئەز دشیم چه قه کی خویی مه زن به رده مه سه ر سه ری ته به لی ددی
من دانه دهات وه بکه م، چونکی تو لبن سیبهرا من بووی.

داربر پاشی ل برینا داری په شیمان دیستو، بقری خو دهافیثیت و
دیثیت: ب شهرته کی ئیدی تهز دارا نه برم ل جهی برینا داران تهز شتل و
نهمان بچینم و خه ملا وهلاتی خو تیکنه دهه.

راهینان

به رسقا فان پرسیاران بده:

۱. داروبار چ خزمه تی بو مروقان دکهن؟
۲. ب برینا داران خه ملا وهلاتی مه دی چهوا بیت؟
۳. ژبلی سیبه را داران بو بین قه دانی، داری چ مفایی دی هه یه؟
۴. شوینا برینا داران ته م چ بچینین؟
۵. مفایی داران بو ژینگه هی چییه؟

چالاکي (۱)

خویند کاری خوشتقی:

ناقئ چهند داران بنقیسه کو ته م بو جوانیا خه ملا باژیران دچینین و،
ناقئ چهند داران بنقیسه کو ته م بهری وان دخوین.

چالاکى (۲)

مامۆستايى ھيژا:

ب كورتى به حسى ھندەك دارو بارين بەردارو بيۋەر بو قوتايبيان بکہ.

واتا پەيشان

<u>پەيف</u>	<u>واتا</u>
داربر	: ئەو كەسە ئەوى داران دبريت.
فەرموون	: كەرەمكەن
بشر	: ئاميرە كە بو برينا داران بكار دەيت.
نەمام	: شتل

ژینگه

ژینگه‌ها مروڤان وی جهی قه‌دگریت ته‌وی مروڤ ل سهر دژین و ته‌و
تشتین ل ده‌وروبه‌رین مه‌ه‌ین، کارتیکرنی ل سهر ژيانا مه‌دکهن وه‌کی
ناقئ و هه‌وای و ناخی. پیسبوونا ژینگه‌هی کارتیکرنه‌کا ئیکجار خراب یا
هه‌ی ل سهر ساخله‌میا ژيانا مروڤان و گیانله‌به‌ران. خه‌مساری ب هاقیتنا
گلئشی و به‌رما بیان ل کولانان و مه‌یدانان و جادان و پیسکرنا دیواران ب
تایبته قوتابخانان و جهین گشتی پویته نه‌دان ب باغچان و دارو باران و
زوربوونا قه‌له‌بالغی ل جهین گشتی، هه‌روه‌سا دوکیلا ترومبیلان و
کارگه‌هان و جگاران و گه‌له‌ک تشتین دی، ته‌قه هه‌می ته‌و هوکارن ته‌وین
جوانیا ژینگه‌ها وه‌لاتی مه‌پیس دکهن.

خویندکاری خوشتقی: پیدقییه توژی ملی خو بدیهه ملی مه زنان و
 هه ولبدی ژینگه هه کا پاقر و بژین راگری...
 ل دهسپیکي ژ مال و قوتابخانی دهست پیبکهی، ب هاریکاریا مه
 هه مییان دی ژینگه هه کا پاقر و ساخلمیه کا جوان دابین کهی پیدقییه ئەم
 هه می دلسوزو خه مخورین ژینگه ها خوبین، ههست ب بهرپرسیاریی بکهین
 ل مال و قوتابخانه و کولان و سهیرانگه ه و جادان. پیدقییه خو دوور بیخین
 ژ هه می وان کارو کریارین دبنه ئە گهری پیسبوونا ژینگه هه چونکی ب
 پاقریا ژینگه هه و جوانیا باژیان دلسوزیا خه لکی مه دیار دکهت.

راهینان

قان قالا هیین ل خواری ب په یقه کا گونجای پر بکه:

۱. ژینگه هه وی جهی فه دگریت
۲. دبنه ئە گهری پیسبوونا ژینگه هه.
۳. پیدقییه لسه رمه ژینگه هه بیاریزین.
۴. ب پاقریا ژینگه هه و جوانیا باژیان دلسوزیا دیار دکهت.

چالاکى

مامۆستايى ھيژا:

بۆ قوتاييىن خو بيژد ھەكە ھوون وەك قوتابخانە چوونە سەيرانى دى
چەوا ژينگەھى پاريزن. (بکە بابەتە کى دارشتنى)

واتا پەيفان

<u>پەيف</u>	<u>واتا</u>
ساخلەمى	: تەندروستى
بى بايەخ، خەمسار	: كەمترخەم
دەنگە دەنگ، قەلەبالغ	: زاوہزاو
خاوين	: پاكر
ھەلبەدى	: بزاقى بکەى

شینى و تازیا شهیدا

شینى و تازیا شهیدا ئەم ژبیر ناکهین چوجار
دی قه کهین تولا نه هنگا وه خته کى زيرين بزار
وان مه غولا راق دبهستن شیرو میرو سهردهنجین
توخم و نقشى وان قه لاندن هه می گاڤا دپه چنن
تورکا گرتن شیرو میرو چاک دهست پى لى قه یدکرن
کهت بکهت گرتن و کوشتن لبن سیپیکا خرکرن
رستکا شه نقى بو دانا خه ندقاند پاریز وهلات
شیخ سه عیدی جان فیدا مر ره شه رۆژهک بومه هات
ئهو رۆبادى قه بقه بی چو ئاخ و زارى بوون بلند
چوو دلى شیری ژناف مه بی خودان مان دهشت و گوند
بو قیری زیمارو شینی کو وهلات مابى خودان
پوسیده دلسۆژو خه مگیر هه هه واری دکهن ئەمان

مه لات هه بی مابى کوپى شیخ مه زهه رى کوپى شیخ ته هابى مابى به، ل شواتا سالا
۱۹۲۴ ال گوندى مابى سه رب ده فه را به واری ژووريقه ل پاريزگه ها دهوکى هاتيه
دونیاى و ل ۲۵/۱۱/۲۰۰۰ ل بازیری دهوکى چوويه به ردلوڤانیا خودى.

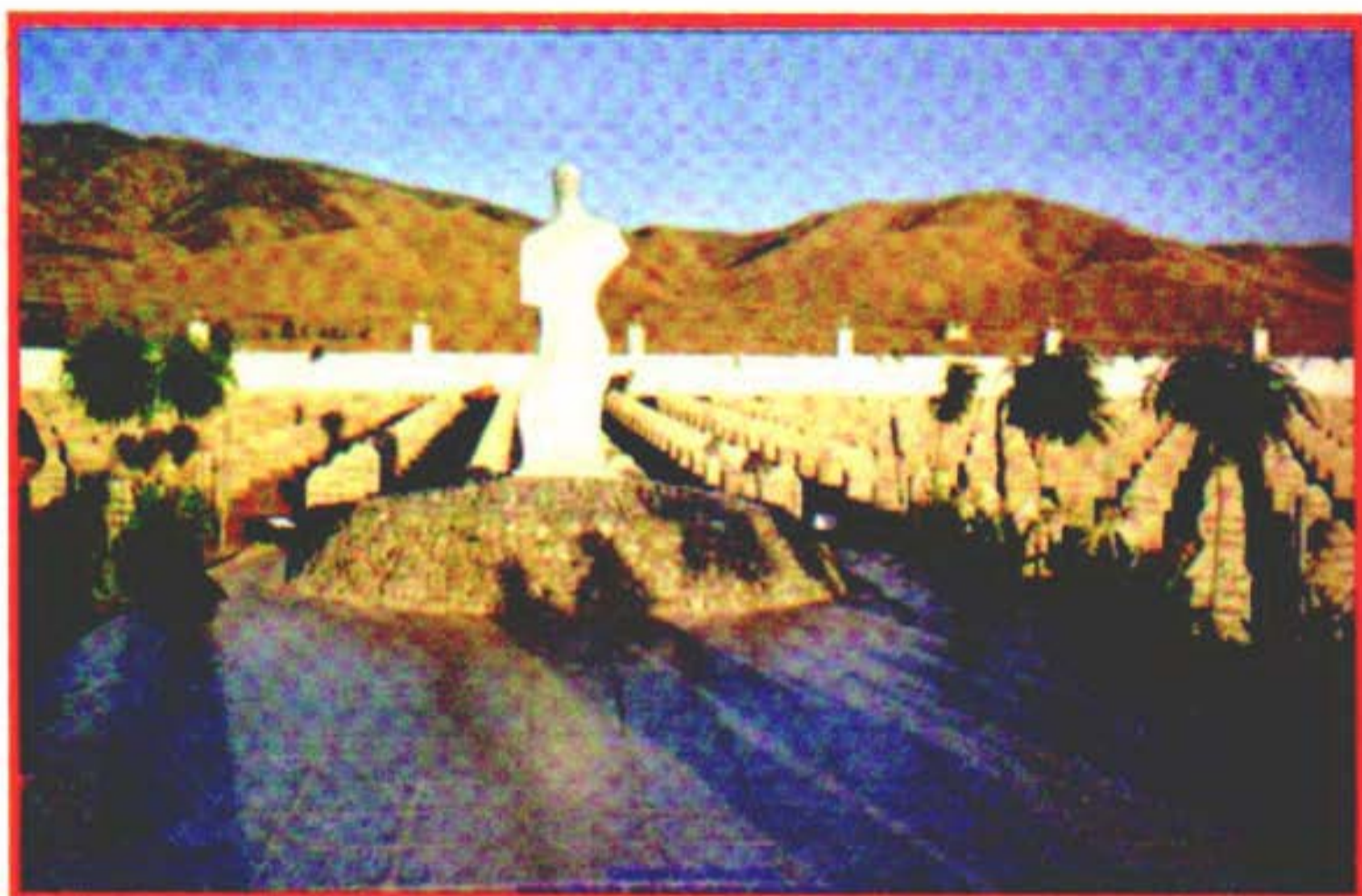
واتا په یشان

په یف

کەت بە کەت	:	یەك بە یەك
رووبادی	:	كەوی رووباد
تاخ و زاری	:	ناخ و نالییت
غەمگیر	:	غەمگین
توخم	:	رەگەز

واتا

حەلەبجە شەھید

حەلەبجە قەزایە کا مەزنە دکە قیتە باشووری رۆژھەلاتا باژیری سلیمانی و بتنی (شازدە) کیلۆمەتران ژ سنووری ئیرانی دوورە و دکە قیتە دەشتا شارەزوور. ژلایی باکووریقە چیاين (هه‌ورامان) و ژلایی باشووریقە (بالامبو) و ژلایی رۆژھەلاتیقە (شنرو) و ژلایی رۆژتاقایقە دەشتا شنرو شارەزووریا دوور پیچ کری. ناحیين سەر ب قی قەزایقە (سیروان) و (خورمال) و (بیارە) و (سەید سادق)ن.

تاخین ب ناڤ و دەنگین حەلەبجە ئەقەنە (پاشا، پیرمحەمەد، کانی عاشقان، جوولەکان، سەرا، کانی قولکە، شەھیدان، مامۆستایان، شیخ سمایل و هتد....).

حەلەبجە ھەردەم سەنتەری ئەدەب و رەوشنبیری بوویە ، چەندین شاعیر و
نقیسەرین وەك (مەولەوی) و (نالی) و (تایەر بەگ) و (ئەحمەد موختار
جاف) و (گۆران) تێدا ھەلكەفتینە ، ھەروەسا سەنتەری كوردپەرەری و
شۆرەشین ئیك ل دووق ئیكین كوردستانی بوویە... سروشتی حەلەبجە
گەلەکی جوانە ویی پرە ژباغ و باغچە و دارستان و كانیان و ، كیم بهار ھەنە
بۆ جوانی و خەمل و رەنگینی و تەناھیی بگەھنە بهارا حەلەبجە .

ئەگەر حەلەبجە خودانا خووقی میژوووی بیست و ، ھەندە رووشنبیر و
كوردپەرەر تێدا بن و ھۆسایا جوان و ب خەمل بیت ، بیگومان باجا ئەقانە
دقیقەت ئەو ھەمی کارەسات و گۆرین ب كۆمیتن كوردستانی بن ، حەلەبجە
كۆمە كا برینان دلدایە و ناویت بەینە ژبیركرن ، دوماھیک كارەسات ژ
شەھیدبوونا قی باژیریە ، كو روژا ۱۶/۳/۱۹۸۸ بو مبابارانكرنەكا
درندانەیا كیم وینەدا ھاتە كیمیا بارانكرن و پتر ژ پینج ھزار مروقتین
بیگونەھ ب زارۆك و ژنو پیرو جان شەھید كرن و ، پتر ژ (دەھـ) ھزاران
برینداربوون و ب دەھان ھزار ژ دەربەدەربوون و ، باژیر ھاتە كافلكرن ،
ژینگەھ ژ پیسبوو ... ژبەرھندی ژ وی روژی وەرە ھەتا نوکە ئەف باژیرە
ب حەلەبجا شەھید و ھیرۆشیم كوردستانی دەیتە بناقكرن .

حەلەبجە شەھید بوو ، بەلی دقیقەت وی چەندی ژ بزانی كومرنا قی
باژیری بوویە ھەژێ سەرفەرازی گەلی مە وەك ناسنامە كا جیھانی كورد
دانەنیاسین بۆ ھەمی لایەنین جیھانی...

واتا په یشان

<u>په یف</u>	<u>واتا</u>
سه نتهر	مه لبه ند
تیداهه لکه قتیینه :	لی په یدابووینه
بخه مل	جوان ، قه شه نگ
پیگومان	بی شک
باج	خووک
جان	گه نج - جه حییل
دوره دهر	مشه خت - په نابهر
هیروشیما	باژیړه که ل وه لاتی یابانی
سهر فه راز	سهر بلند

راهینان (۱)

قان بۆشایین ل خواری ب په یقه کا گونجای پر بکه:

۱. حله بجه بتنی (شازده) کیلومەتران ژسنووری دووره.
۲. ل کیمیا بارانکرنا حله بجه زیده تر ژ هزار مروقتین بیگونه هاتنه شه هید کرن.
۳. حله بجه ل رۆژا ۱۶ ی (۱۹۸۸) هاته کیمیا بارانکرنا.
۴. حله بجه وه ک ناسنامه کا جیهانی دانه نیاسین بو ههمی لایه نین جیهانی.

راهینان (۲)

نیشانا (✓) بو رسته یین دروست و نیشانا (X) بو رسته یین خه له ت ژ نه قین ل خواری دانه:

۱. کیمیا بارانکرنا حله بجه ل سالا ۱۹۸۹ روودا.
۲. حله بجه دکه قیته باشووری رۆژ ئاقایی باژییری سلیمانی.
۳. باژییری حله بجه سه نته ری رۆشنبری و کوردایه تی بوو.
۴. ژ نه گه ری کیمیا بارانکرنا ژینگه ها حله بجه و ده و روبه رین وی پیسبون.
۵. حکومه تا هه ریما کوردستانی پویته کی مه زن ب ئاقه دانکرنا حله بجه دده ت.

چالاکی (۱)

قوتابیین خوشتقی: ل سال (۱۹۸۸) ی زایینی، ژبلی حەلەبجە چەند دەقەرین دی یین کوردستانی هاتنه کیمیا بارانکرن، ناڤی هنده ک ژوان دەقەران بنقیسه، ئە گەر پیدقی بوو بلا مامۆستا هاریکاریا هەوە بکەت.

چالاکی (۲)

مەرد مەردانە

قوتابیینی خوشتقی: توژی قان پەیقین ل خواری وەکی نموونا سەری لیبکە:

زیرەك

کچ

کور

ژیر

میر

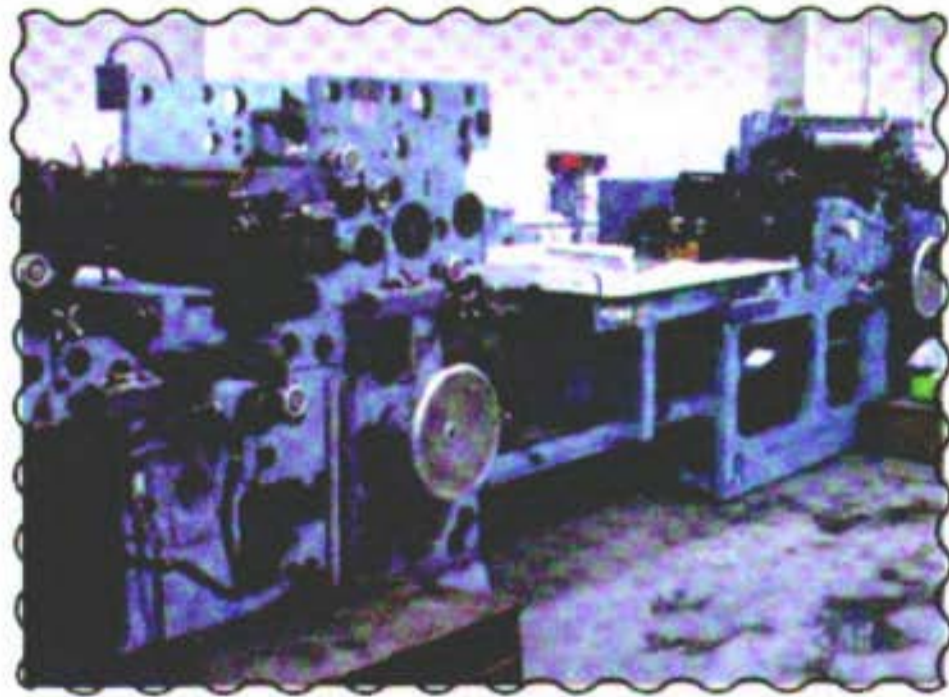
چالاکی (۳)

مامۆستا ب کورتی ل سەر هیرۆشیمایابانی بو قوتابیان باخیت کا چەوا ل سال ۱۹۴۵ ی زایینیدا ب بۆمبا ئەتۆمی هاتە لیدان و ویرانکرن، بەراوردیەکی ژی بکەت دگەل کیمیا بارانکرن حەلەبجە ل سال ۱۹۸۸.

چالاکى (۴)

قوتاييڭن خوشتقى: داخوazy ژمامۆستايى خو بكن كو ب
سهره دانه كى رابن بو حله بجا شه هيدو ببنه ميثانين ئيك ژ قوتابخانين
وى باژيركى و ژ نيزيگنه گورين شه هيدان و دهقهرين ويرانكريين حله بجا
شه هيد ب چاقين خو بينن و پاشى ههر ئيك ژ ههوه دارشتنه كى لسهر
حله بجا شه هيد بنقيسن.

كاغەزو چاپكارى

مرۆقى ب هزاران سالان بەرى ژ دايكبوونا عيسا پيڭەمبەرى (س. ل) نقيسين دزانی، نقيسين ژى ب چەند قوناغان دەربازبوويه، هەر قوناغەكى ژى دەمەكى دوورو دريژ بۆراندیيه، مرۆقى نقيسينين خو لسەر قابيين هەريى دكولان و پاشى ريكوپيىك دبرين و هشك دكرن و هەلدگرتن. و ب قى رەنگى هيدى هيدى ئەف قابيين هەنى كۆم دكرن و پەرتووك و تۆمارو پەرتووكخانه ژى چيدكرن. پەرتووكخانا ئاشورر پانيپال ل دولاً دووزيدا (ميسوپوتاميا) ئيىكەمين پەرتووكخانه بوو دميشرووييدا.

هزار سالان بەرى ژ دايكبوونا عيسا، ميسرى ب سەر بەلگين هەلبوون و ديت ب كير نقيسينين دەين، ئەفجا هاتن بالولكين بەر پەران ژى چيكرن كو وهكى كاغەزى بوون.

گيا حيسيلكى هەردوى چاخيدا رۆمانى و يونانيان لسەر تەختەكى شەماكرى دنقيسى و پيىستى تەرشو كەوالى بكارديننا، بەلى كاغەز ل چينى پەيدا بوو، پاشى ب ئيخسیركرنا چەند كريكارين كارگەها چيكرنا كاغەزى

ل باژیری، چیکرنا کاغذی گه هشته باژیری سه مه رقه ندو پشتی ده مه کی گه هشته به غداو دیمه شقی. پشتی سالاً ۱۱۹۰ی زایینی گه هشته فره نساو هندهک وه لاتین دی بین ته وروپی.

چیکرنا کاغذی بوویه هوکاری وی چهندی کو دهست ژقالبین هه ریوی و تهختین شه ماگری و پیستی تهرشو که والی بهیته بهردان بو بکارئینانا نقیسینی، چونکی بکارئینانا کاغذی ب ساناھی و باشره و هه لگرتنا وی ژی ریکو پیکتره.

دهسپیکا په یدا کرنا چاپی ژی ژلایی چینیان فه بوو، ده می کو چاپین خو ددانانه سهر تهخته داره کی و پیتین خو ژ دارو هه ریوی چید کرن و دشیان ژ جهه کی بو جهه کی دی فه گو هیزن و چاپبکه ن.

به لی چونکی زمانی چینی یی گرانه و پیتین وی گه له کن، ته فه بوو ناسته نگ دریکا به لاقه بوونا چاپیدا هه تا سه دی پازدی یی زایینی، ته و بوو (گوتینبهرگ)ی ته لمانی ل سالاً (۱۴۴۰)ی شیا ب سه ریپیتین چاپی هه لبیت بو چاپ کرنی، و پاشی مه کینا چاپی چیکرو په رتوو کا ئینجیلا پیروز پی چاپکر.

ته ف دهستکه فتی مه زن د ده مه کی کیمدا ل جیهانی به لاقه بوو. ته فرو ب ریکا پیشکه فتنا زانست و پیزانینان شیان مه کینه کا چاپی یا وه سا چیبکه ن کو ده مه کی کیمدا ب هزاران بهر په ران ب جوانترین وینه و نیگارو نقیسین و نازکترین جو ری کاغذی چاپ بکه ن.

تاشکرایه کو مروث و شیانی وی بین هزری، نقیسین ژسهر قالبین هه ریوی گه هانده نووترین نامیری چاپ کرنی و باشرین جو ری کاغذی.

واتا په یشان

<u>په یف</u>	<u>واتا</u>
چاپکاری	: چاپه مه نی
قالب	: لښه
چاخ	: سه رده م
ته رش و که وال	: گیانه وهر، په ز و بز
سه ره له دان	: راپه رین
تاسته نگ	: ریگر

راهیتنان

به رسقا فان پرسیاران بده:

۱. په رتوو کخانه د که فنډا چه وا پیکهاتیه؟
۲. تیکه مین په رتوو کخانه دمیترووییدا کیژان بوو؟
۳. تهری نقیسین ژ بهری وهره ب قی شیوه یی نوکه بوو؟
۴. کی به لگین پوزه لئی بو نقیسینی بکارئینان؟
۵. مرووف و شیانیین وی یین هزری گه هشتنه چ؟

مخابن بو جهی کوردا

مخابن بو جهی کوردا

نهو لی بویه ئیشاری

ههتا تهقرۆ دخه و دامان

بسهر داهاات شهقا تاری

جهی میرا جهی شیرا

جهی دینداری و خیرا

جهی نامووس و قاقیرا

نهو کهفتینه بن باری

بهری تهقرۆ جیهانگیربوون

ملووک و حاکم و میربوون

خۆدان حوکم و چهک و شیربوون

ژ تهصلی عنصری تاری

"نهحمه دی نالبه ند"

نهحمه دی نالبه ند: کوپئی نهمینئ نالبه ند ل سالآ ۱۸۹۱ زایینی ل گوندی (بامهرنی) سهر ب پارێزگه ها دهۆکی هاتیه دونیایی و ل (۹)ی تهیلوونا سالآ (۱۹۶۳) زایینی ب دهستی خۆ ل گوندی (خشخاشا) خۆ کوشت ل دهقرا بهرواری ژووری هاته فهشارتن.

ريڙمانا ڪوردي

وہرزی ٹیکہ

راسته

۱. ههولير پايتهختى ههريما كوردستانييه.
۲. نهحمهدي خانى هوزانقانهكى مهزنبوو.
۳. تو ئهركى خو جوان بنقيسه.
۴. پيشمهركه بهرگريى ژ كوردستاني دكهت.
۵. باژيرى زاخو دهكهفите سهر رووبارى خابوور.

به رچاشكرن:

قوتابىيى خوشتقى: نهگه ر ب هوورى بنيرينه گوتنين سهرى دى بينين
هه ر ئيك ژوان نموونان ژ چهند پهيقان پيكدهييت و هه ر پهيقهكى واتايه كا
تاييهت ههيه و مه بهسته كا سهر به خو ددهت، هه ر وه سا په يقين هه ر
نموونه كى هه مى پي كفه واتايه كا ته واو دبه خشن.

پيناسه:

رسته ژ چنده پهيقان پيكدهييت و پي كفه واتايه كا تمام د دهت ب
هيمايه كا گونجاي ب دوماهى دهيت (خال، نيشانا پرسيارى، نيشانا
مهنده هوشيبى)

راهینان (۱)

قان رستان هه لوه شینه و بزانه هه ر ئیک ژوان ژ چهند په یقان پیکهاتییه .

۱. شقان په زی بو چهری د بهت .
۲. نه سرین گولان د چینیت .
۳. پیشمه رگه کوردستانی ژ دوژمنان د پاریزیت .
۴. گوندی په نیری ژ شیر ی چیدکه ن .
۵. به فر ل زفستانی د باریت .

راهینان (۲)

قان رستان ب په یقه کا گونجای پر بکه :

۱. بابی من بو ئاکری .
۲. شیرینی نقیسی .
۳. زه قیی دکیلیت .
۴. ماموستا دخوینیت .
۵. کوردستان کوردانه .

راهینان (۳)

هه ر په یقه کی ژقان په یقان درسته کیدا بکاربینه :

(دکه لیت ، نیگار، هه شیر، باژیر، نه ورؤن).

راهیتان (۴)

رستا ته مام	رستا نه ته مام
بیریقان بزنی ددوشیت	بهارو گولو گیا

توژی رسته یا ته مام ژ رسته یا نه ته مام جودا بکه:

۱. قوتابی زیره ک.
۲. چیرۆک نقیسین هونه ره.
۳. مه تین چیا یه کی.
۴. قوتابی ئه رکی خو دنقیسیت.
۵. هه لزی کراسه کی زهر کری.

راهیتان (۵)

ژ قی نقیسنا خواری چوار رسته یان بینه ده ر:

نه ورۆز سه ری سالا کوردییه، ریکه فتی ۲۱ ئه هیقا ئادارییه، رۆژه کا پیرۆزه چونکی نیشانا خه باتا ملله تی کورده دژی زۆرداری، له وا بوویه جه ژنه کا نه ته وه یی، هه ر کورده ک شانازی ب نه ورۆزی دکه ت، جه ژنا نه ورۆزی سی رۆژن، ل جه ژنا نه ورۆزی خه لک دچنه سه یرانان و ئاهه نگان دگپرن. نه ورۆز ده سپیکا بهارییه، زفستان بار دکه ت و بهار باری خو ددانیت، ده شت و چیا، دۆل و نهال و به ته ن هه می پیکفه بیه نا به هشتی دده ن.

جورين رستهيان

۱. نازداري نامهك بو داياكا خو نقيسى.
۲. كي چوو زاخو؟
۳. پهروين شيري فه خو.
۴. دهوك چهندا خوشه!

به رچاشكرن:

- بنيره رستهين سهرى، هر ئيكي واتايه كا تمام ههيه، بو مه به سته كا
جودا بكار هاتييه، ب هيمايه كا گونجاى ب دوماهى هاتييه:
- رسته يا ئيكي: راگه هاندنه كي دگه هينيت.
 - رسته يا دووي: پرسيارهك دهربارى كه سه كي دكهت.
 - رسته يا سيني: داخوازييهك تيدايه.
 - رسته يا چواري: مهنده هوشيه كي دياردكهت.

رستہ ژ لایئی دہر برینٹھه چوار جورہ:

۱. رستہ یا راگہ هاندنی: رستہ یه که راگہ هاندنه کی دگه هینیت و ل

دوماهیی خالک دهیته دانان.

۲. رستہ یا پرس: رستہ یه که پرس یاره ک پی دهیته کرن و ل دوماهیی

نیشانا (?) پرس یاری دهیته دانان.

۳. رستہ یا داخوازی: رستہ یه که داخوازیه ک پی دهیته کرن و ل

دوماهیی خالک دهیته دانان.

۴. رستہ یا مهنده هوشیی: رستہ یه که مهنده هوشییه کا تیدایه و ل دوماهیی

نیشانا مهنده هوشیی (!) دهیته دانان.

راهیتان (۱)

بو هر جوره کی ژ جورین رستان نمونه کی بینه و نیشانا گونجای بو

دانه.

راهیتنان (۲)

ئەف رسته یین ل خواری بۆ چ مه به ست بكار هاتینه:

۱. ب هه فكارى و برايه تى دى سه ركه قين.

۲. ئەف خامه یی كییه؟

۳. قیره چەند جەهە كى خوشه!

۴. ئەى لاوى كورد ژ خه و رابه.

راهیتنان (۳)

شان رسته یین پرسىارى بكه رسته یین راگه هاندنى:

۱. كهنگى سه رهلدانا ملله تى كورد ده ست پيكر؟

۲. كى كو مارا كوردستانى ل مه هاباد دامه زراندى؟

۳. سال چەند هه يقه؟

۴. روژى چەند جارەن ددانين خو دشوى؟

۵. ناقى قوتابخاناته چييه؟

راهینان (۴)

فان قالاهیان ب په یفه کا پرس پر بکه :

۱. روبری دیجله ل هاقینی رادبیت؟
۲. هه ننگ د دا دژیت؟
۳. که لا دمدم ئاڤا کرییه؟
۴. گهنم دهیته چاندن؟
۵. باران دباریت؟

راهینان (۵)

د- سپیدی دی چمه میرگه سور. (که نگی)

ب- که نگی دی چیه میرگه سور؟

توژی فان رسته یین ل خواری ب په یفا دناڤ کفانیدا وه ک وینه یی (ب) لیبکه :

۱. تری ل بازاری دهیته فروشتن. (ل کیفه)
۲. باران زفستانی دباریت. (که نگی)
۳. به هاران گژوگیا دهر دکه فیت. (چ)
۴. ئافان ب کوردی دناخفیت. (کی)
۵. نه فی بفروشم باشتره. (کیژکی)

راسته نيهاد - کار

۱. بهار وهرزمکي خوشه.
۲. نيڙگز گوله کا جوانه.
۳. هاڙه کچه کا زيرمکبوو .
۴. گاره چيايه کي بلنده.
۵. زاويته هافينگه هه کا فينکه.

به چاڻڪرن:

نه گهر بنڀرينه رستين سهری دی بينين په يقين:
(بهار، نيڙگز، هاڙه، گاره، زاويته) ناڻن و په سنه دارن (سيفه تدارن) و
وان هيچ کاره ک نه نجام نه دايه، لهوا ديڙني نيهاد.
هه ر وه سا په يقين (خوش، جوان، زيره ک، بلند، فينک) هه ڦالناڻ ب
هاريكاريا کاري نه ته مام په سنا (وه سفا) ناڻين پيش خو دکهن.

پينا سه:

۱. نيهاد: په يقه کا بناغه ييه (بنچينه ييه) درستيدا (ناڦه يان جهناڦه)
سيفه تداره و کاري رستي کاره کي نه ته مامه.
۲. کاري نه ته مام: (ه، بوو، دبيت) ژ ڙيدهري بوون دهيته وه رگرتن.

راہینان (۱)

ہر نافہ کی ژقان ناقان درستہ کیڈا بکار بینہ ب مہرجہ کی نیہاد بن:
(دوشاف - سیلاف - کوردستان - چنار - خابوور).

راہینان (۲)

قان کارین نہ تہ مام درستہ یاندا بکار بینہ:
(۵، بوو، دی بیت)

راہینان (۳)

قان قالاہییان ب نافہ کی پر بکہ:

۱. ہوزانقانہ کی کورد بوو.
۲. ئہ فہ یہ.
۳. چیاہ کی بلندہ.
۴. دی بیتہ ئہ ندازیار.
۵. میژوو نقیسہ کی کوردہ.

راسته

بکەر - کار

۱. ئاشنا ئەرکی خو دنقیسیت.
۲. مامۆستا ریژمانی راقه دکهت.
۳. فهرهاد هات.
۴. باپیر کهفت.

به رچا فکرن:

بنیره رسته یین سهری په یقین (ئاشنا، مامۆستا، فهرهاد، باپیر) ناخن و هەر ئیکی ژوان کاره کی ئه نجامدای، لهوا دبیرنه قان په یقان بکەر. هەر وهسا درسته یین سهریدا په یقین (دنقیسیت، راقه دکهت، هات، کهفت) کارن کو بکهران ئه نجامداینه ددهمه کی دیارکریدا.

پیتنایسه:

۱. بکەر: په یقه کا بناغه ییه (بنچینه ییه) درسته ییدا، کاره کریه یان دی کاره کی کهت یان کاره ک دایه پال.
۲. کار: په یقه کا بناغه ییه (بنچینه ییه) درسته ییدا، کریاره کی نیشا ددهت و ددهته و پال کهسه کی یان تشته کی ددهمه کی دیارکریدا.

راهیتان (۱)

بکهری ژفان رسته یین خواری بینه دهر:

۱. ره زفان میوان دکه زیخیت.
۲. نازاد ل سلیمانیی دژیت.
۳. هاژه ل زاخو دخوینیت.
۴. جووتیار زه قیی دکیلیت.
۵. دانا چوو باژیری رانییه.

راهیتان (۲)

کاری ژفان رسته یین خواری بینه دهر:

۱. شه قینی دستکه کی گولان کری.
۲. من ریژان دیت.
۳. دایکا من هه قیری دشیلیت.
۴. خووشکا من دی نانی پیژیت.
۵. ره وشه نی فراقین خوار.

راهيتان (۳)

بکھرو کاری ژڦان رسته يين خوارى بينه دهر:

۱. خوناف دى ته شىي ريسيت.

۲. من نيگاره کى ره ننگين کړى.

۳. کاوه تری دچنيت.

۴. نيرگز ئاقى فه دخوت.

۵. شهنگى پرچا خو شه کر.

راهيتان (۴)

ڦان ڦالاهيان ب بکهره کى پر بکه:

۱. ياريان دکه ت.

۲. مالى دماليت.

۳. گوشتى دفروشيت.

۴. هيگان دکه ت.

۵. فرى.

ته مامکهری بکهری

۱. به لگی داری وهریا.
۲. کوری من هات.
۳. خووشکا شقانی نقست.
۴. شووشا په نجهری شکهست.
۵. قوتابیین مه چوونه سهیرانی.

به رچا کرن:

ته گهر بنیرینه رسته یین سهری دی بینین:

۱. په یقین (به لگ - کور - خووشک - شووشه - قوتابیین) په یقین بناغه یینه (بکهرن).
 ۲. په یقین (وهریا - هات - نقست - شکهست - چوونه) په یقین بناغه یینه (کارن).
 ۳. ته و په یقین دناقبه را بکهر و کاریدا ته مامکهرین بکهرینه درسته یین سهریدا.
- درسته یا ئیکیدا ئامرازی خستنه سهر (دانه پال) (ی) په یقا (دار) ب په یقا (به لگ) فه گریددهت و دیژنه په یقا (دار) ته مامکهری بکهری.

ههروهسا ب هه مان شیوه په یقا (من) درستا دوویدا دهیته
راڅه کرنو دبیته تهمامکهری بکهری.

– درستهیا سییدا نامرازی خستنه سهر (دانه پال) (ا) په یقا (شقان) ب
په یقا (خووشک) څه گریددهت و دبیرنه په یقا (شقان) تهمامکهری
بکهری.

ههروهسا ب هه مان شیوه رستهیا چواری دهیته راڅه کرنو په یقا
په نجر دبیته تهمامکهری بکهری.

– رستهیا پینجیدا نامرازی خستنه سهر (دانه پال) (ین) په یقا
قوتابیین ب په یقا (مه) څه گریددهت و دبیرنه په یقا (مه)
تهمامکهری بکهری.

پیناسه:

تهمامکهری بکهری: نهو په یقه درستهییدا دایه پال ناڅه کی یان جهناڅه کی

ب هاریکاریا نامرازی دانه پال:

(ی) بو ره گزی تاکی نیر.

(ا) بو ره گزی تاکی می.

(ین) بو ره گزی نیرو می بین کو.

راهيتان (۱)

رسته	بکەر	ته مامکهری بکهری
کۆترا من فری	کۆتر	من

توژی وهك نموونا سهري ته مامکهری بکهری ژفان رستین خواری
بینه ده ر.

۱. کهوی مه ره فی.
۲. ده رگه هی پۆلی قه بوو.
۳. ئاڤا رووباری رابوو.
۴. بارانا بهاری تاف تاف دباریت.
۵. مامۆستایین مه هاتن.

راهيتان (۲)

فان فالاهییان ب ته مامکهری بکهری پر بکه:

۱. به فرا حه لیا.
۲. سه رما نه ما.
۳. به لگین وه ریان.
۴. باغچی بشکفت.
۵. به رخی دبارینیت.

راهیتان (۳)

هەر په یښه کی ژښان په یښان درسته کیډا بکار بیښه ب مهرجه کی بیښه
ته مامکه ریښ بکه ری:

(مه، دهوك، گاره، گوند، شیرین).

كار

۱. (هيمن)ى چىرۆكەك نقيسى.
۲. شيرين دى گۆفارى خوينيت.
۳. كورى من فراڧين خوار.
۴. مامز گىاي دخوت.
۵. كارمبى جاده روونكر.
۶. ههلز روونشت.

بەرچاڭكرن:

دزمانى كورديدا رسته بى كار نابيت، دقان رسته يىن سهريدا پەيقىن (نقيسى - دى خوينيت - خوار - دخوت - روونشت - روونكر) كارن، روودانا كرىاره كى ددهمه كى ديار كرىدا نيشامه ددهن، ژلايى كه سه كى يان گىانه وه ره كى يان تشته كى دهينه ئە نجامدان.

- درستائى كىدا كارى (نقيسى) ددهمى بۆرىدا دايه پال بكهرى (هيمن).

- درستائى دوویدا كارى (دى خوينيت) ددهمى بۆرىدا دايه پال بكهرى (شيرين).

- درستە يا سىيىدا كارى خوار ددهمى بۆرىدا دايه پال بكهرى (كور).

- درستە يا چوارىدا كارى (دخۆت) د دەمى نەبۆرىدا دايە پال بکەرى (مامز).
- درستە يا پىنجىدا كارى روونکرد دەمى بۆرىدا دايە پال بکەرى (کارەب).
- درستە يا شەشىدا كارى روونشت دەمى بۆرىدا دايە پال بکەرى (هەلز).

پىنناسە:

كار: پەيقەكە كرىارەكى ددەتە پال كەسەكى يان تىشتەكى

دەمەكى ديار كرىدا.

كار ژ لايى دەمىقە دبىتە دوو جور:

۱. بۆرى.

۲. نەبۆرى

نەو
داھانى

راهیتان (۱)

پیئنج رسته یان بینه پاشی کارین وان دیار بکه .

راهیتان (۲)

ئه فان فالاهیین خوارئ ب کاره کی گونجای پر بکه :

۱. ل زفستانی به فر

۲. من شه ش شتل دناق باغیدا

۳. من کیلویه کا تری

۴. پهری جلکان

۵. وان په رتووکا ریزمانئ

راهیتان (۳)

هر کاره کی ژفان کاران درسته کییدا بکاربینه :

(برئ - دی نقت - تراشی - گرت - دچیت)

ده مین کاری

۱- کاری بوری:

۱. ئەفرازی گولەك چاند.
۲. ئەفرازی گولەك دچاند.
۳. ئەفرازی گولەك چاندبوو.
۴. ئەفرازی گولەك چاندىیه.

بەرچاڤكرن:

ئەگەر ب هورى بنیڤینه رسته یین سەرى دى بینین په یقین:

(چاند، دچاند، چاندبوو، چاندىیه) هەمی په یقین بناغه یینه کریارهك

داینه پال که سه کی و دپیش ئاخافتنیدا رووداینه، دبیزنى کاری بوری.

(چاند) کاری بوری ساده یه، هیچ نیشانه یهك وەر نه گرتییه. جورین

دی ژوی هاتینه وەرگرتن. بوری بەردهوام نیشانا (د) و بوری

دوور نیشانا (بوو) و بوری ته مام پاشگری (ییه) وەر دگریت ئەگەر

کاری بوری ب پیته کا نه بزوین ب دوماهی هاتبیت. به ئی هه که کاری

بوری ب پیته کا بزوین ب دوماهی هات ، کاری بوری ته مام دى

(یه) وەرگریت، وهك: - کيلا ، کيلايه ، چوو ، چوويه

جۆرى وى	كارى رابوورى	پاشگر	كارى رابوورى	پيشگر
سادە	چاند	—	چاند	—
بەردەوام	دچاند	—	چاند	د
دوور	چاندبوو	بوو	چاند	—
تەواو	چاندىيە	يىيە	چاند	—

دەمىن كارى بۆرى :

۱. كارى بۆرى سادە
۲. كارى بۆرى بەردەوام
۳. كارى بۆرى دوور
۴. كارى بۆرى تەمام

پىناسە:

كارى بۆرى: كارەكە كرىارەكى ددەتە پال كەسەكى يا تىشتەكى

دەمى بۆرىدا.

راهيتان (۱)

كاري بۆرى ژفان رسته يان بينه دهرو جۆرى وى ديار بكه:

۱. ئەف پەرژانه سۆت.
۲. ئەوى بازپىرى نامە د ديتييه.
۳. دەمى ئەز هاتيم ئەو چوو بوو.
۴. دوھى باران دبارى.

راهيتان (۲)

ئ- فېرى.

ب- فېريه، فېريوو، دفېرى.

توژى فان كاران وهك نموونا (ب) ليېكه:

(بر، چوو، هيړا، شكاند)

راهيتان (۳)

هەر كارهكى ژفان كارين بۆرى درسته كيدا بكار بينه:

(چاندييه، كيلايه، شيلا، نقشتبوو، دخواند)

راهیتان (۴)

بکه رو کاری ژقان رسته یین خواری بینه دهر:

۱. جووتیار لسهر کانیی روونشتبوو.
۲. په روینی زاد لینا.
۳. ژیمانئ کراسئ خو دورییه.
۴. گوشت فروشی گوشت فروشت.
۵. باغه وانی گوله ک چاند.

راهیتان (۵)

ن - فری

ب - نه فری، نه فرییه، نه فریبوو، نه دفری.

توژی فان کارین بوری وهک نموونا (ب) لیبکه:

خواند، کری، نفست

دهمین کاری

کاری رانه بووری

(نهۆ و داھاتی)

۱. ئهركين خو دى نقيسم.

۲. ئهركين خو دنقيسم.

به چاڤكرن:

ئەگەر ب هورى بنیرینه رسته یین سهرى دى بینین کارین (دى)،
نقيسم، دنقيسم).

کریاره کی نیشاددهن کو ددهمی ئاخافتنییدا یان پشتی ئاخفتنی روو
ددهن.

- درسته یا ئیکیدا کارى (دى نقيسم) بو ددهمی پشتی ئاخفتنی
روودهت چونکی (دى) نیشانا کارى داھاتییه لهوا دبیرنی کارى
نه بووری بو ددهمی داھاتی.

- درسته یا دوویدا کارى (دنقيسم) بو ددهمی نهۆ دگهل ئاخافتنی
روودهت چونکی (د) نیشانا کارى نهۆیه، لهوا دبیرنی کارى
نه بووری بو ددهمی نهۆ.

کاری نہ بوری: کاره که که سهک ددهمی ئاخافتنیدا یان پشتی

ئاخافتنی دکهت یان دکه فیته پال که سهکی یان تشته کی.

راهیتان (۱)

کاری نہ بوری ژ فان رسته یاندا بینه دهر:

۱. ئازاد دی چیته سهیرانی.
۲. ب شهقی زوو دنقم سپیدی زوو رادیم.
۳. رهقه ند ل کارگه هی کار دکهت.
۴. ئەز چیرۆکه کی دخوینم.
۵. هاقین تری دخوت.

راهیتان (۲)

هەر کاره کی ژ فان کارین نه بوری درسته کیدا بکارینه:

(دادگرم، دی چینیت، دادقوتیت، دی نمینیت، دشوت)

راهیتان (۳)

ئەقان کارین نەبۆری بکە کارین بۆری:

(دی چم، دتەحسیت، دنقیت، دی بەخشیت، دخۆت، دی ئاقدەت،

ژبەردکەت)

راهیتان (۴)

ا- دی چم.

ب- ناچم.

ئەقان کارین خواری وەک نموونا (ب) بکەنەری:

دئاخفیت، دمالن، دی چینیت، دشیلین، هەلدگرم، دتراشیت،

پیشدکەفیت.

راهیتان (۵)

هەر کارەکی نەبۆری هەیه دەربینە:

گوندى زفستانى لبه ربه روژگان دروونن، دهربارى کاروبارى خو

دئاخفن، ژنھۆ وئقە ب ئاميرين نوو زەقيين خو دی کيلن و ئاقدەن و

دچينن، گوندى ژ دەست دەربەگان رزگار بوون، میری دەستی وان دگریت

دا پیش بکەفن.

وهڙي ڊووي

كاري داخواري

۱. زاروكينو بخوينن.
۲. نهوي په نجهري دا ئيخه.
۳. دستو چافين خو بشو.
۴. شهي زوو بنقه.
۵. لاوان خهباتي بكن.

به چاكرن:

نه گهر بنيرينه په يقين (بخوينن، دائيخه، بشو، بنقه، بكن).
دي بينين كارنو پشتي ناخفتني يه كسهر داخواريه ك پي دهيته كرن
لهوا دبيژنه وان كاران (داخواري).

پيناسه:

كاري داخواري: كاره كه داخواريه ك پي ژكهي دووي (تاك يان
كو) دهيته كرن كو ئيكسهر پشتي ناخفتني بكت.

راهیتان (۱)

کاری داخواری ژقان رسته یین خواری بینه دهر:

۱. نه سرین وهره، روونه.
۲. هاریکاریا هه ژاران بده.
۳. زه قییان بکیلن و گهنمی بچینن.
۴. نه ورۆزی جلیکن جوان لبر خو بکه ن.
۵. هه ره وانا خو بخوینه پاشی بنقه.
۶. ددانین خو جوان بشون.
۷. ده سماله کا پاقره هه لبره.

راهیتان (۲)

ژان قالا هییان ب کاره کی داخواری پر بکه:

۱. سپیده یان وهر زشی.....
۲. شیری زارۆکی.
۳. هوون بو بادینان.
۴. وانه یا خو.....
۵. ئاهه نگه کی.....

راهیتان (۳)

ا- بکره

ب- نه کره

توژی فان کارین خواری وهک نموونا (ب) لیبکه:

(بفرۆشن، بخۆ، دابه زه، بنقیسن، ئاقابکهن، بریسه).

راهیتان (۴)

ا- چاند

ب- لچینیت، بچینه

توژی فان کارین خواری وهک نموونا (ب) لیبکه:

(وهگرت، خواند، کهفت، راوهستا)

كار

كارى تىنەپەر - كارى تىپەر

- ن -

۱- فەرھاد ھات.

۲- زارۋوك نىقت.

- پ -

۱- جووتيارى زەقى كىلا.

۲- دلۇقان نانى دخوت.

بەرچاڭكرن:

۱- ئەگەر بىنپىرئىنە رىستەيىن پىشكا (ئ) دى بىنپىن ھەر رىستەيەك ژبىكەرى و كارى پىكدهىت، كار بىتنى واتايا رىستەيى تەمام دكەت، بىنى ئەرك ژبىكەرى تىپەر بىپىتە سەر كەسەكى يان تىشتەكى دى، ژبەر ھندى دىپىژنى كارى تىنەپەر ۋەكى (ھات، نىقت).

۲- ئەگەر بىنپىرئىنە رىستىن پىشكا (ب) دى بىنپىن ھەر رىستەيەك ژبىكەرى و بەركارى و كارى پىكدهىت، ئى كارىن (كىلا) و (دخوت) نەشپاينە بىتنى واتايا رىستەيان تەمام بىكەن، ئى پىدقى ب پەيقەكا دى ھەيە ۋەكى پەپقا (زەقى) درىستەيا ئىكىدا و پەيقا (نان) درىستەيا دووئىدا كو دىپىژنى (بەركار) لەوا دىپىژنە قان كاران (كارى تىپەر).

بىنپىرئى خىشتەي:

كارى تىپەر		
كار	بەركار	بىكەر
كىلا	زەقى	جووتيارى
دخوت	نانى	دلۇقان

كارى تىنەپەر		
كار	بەركار	بىكەر
ھات	_____	فەرھاد
نىقت	_____	زارۋوك

پیناسه :

- ۱- کاری تینه پەر: ئەو کارە درسته ییدا پندقی ب بکهری هه بییت و پندقی ب بهرکاری نه بییت بۆ ته مام کرنا واتایا رسته یین.
- ۲- کاری تیپەر: ئەو کارە درسته ییدا پندقی ب بکهری و بهرکاری هه بییت بۆ ته مام کرنا واتایا رسته یین.

راهینان (۱)

کاری تینه پەر و کاری تیپەر ژ قان رسته یان بیینه دهر.

- ۱- ئەزل کوردستانی دژیم.
- ۲- شیر که لی.
- ۳- کوردان دوژمن به زانند.
- ۴- مریشک هیلکان دکه ت.
- ۵- رزگار روونشت.
- ۶- زاپوک دکه نیت.

راهینان (۲)

قان بوشاییان ب قان کاران پریکه:

هه پرفت، زا، رشت، باری

۱- دمو.....

۲- خانی.....

۳- کانی.....

۴- باران.....

راهینان (۳)

قان بۆشاییدان ب قان کارین تیپه پرپکه .
(دیت، دکهت، دخوینیت، دپاریزیت، دچینین)

- ۱- باوهر وهرزشی
- ۲- من نازاد
- ۳- نه م گولان
- ۴- کاوه روژنامی
- ۵- پیشمه رگه کوردستانی

راهینان (۴)

ذ: فپری

ب: فراند

قان کارین خواری وهك (ب) لیبکه:
(کهلی، باری، هه پرفت، زقپری)

تەمامكەرى كارى

۱. شيرىنى فراقىن خوار.
۲. مرىشكى ھىكەك كر.
۳. دلوفان ل دھۆكى دژىت.
۴. ئاراس ژ زاخۆ ھات.

بەرچاڭكرن:

ئەگەر بنىرىنە رستەين سەرى دى بىنن پەيقىن:

(فراقىن، ھىكەك، ل دھۆك، ژ زاخۆ) تەمامكەرىن واتايا قان كارانە
(خوار، كر، دژىت، ھات).

پىنئاسە:

تەمامكەرى كارى: پەيقەكە واتايا كارى تەمام دكەت.

راھینان (۱)

تہ مامکھریٰ کاری ژقان رستہ یان بینه دەر:

۱. دایکا من نانی دبیریت.
۲. مامۆستایی مه رۆژنامی دخوینیت.
۳. شیرین ئافی ژ رووباری دئینیت.
۴. خوشکا په روینی دلاندکیدا نفست.
۵. کورپی سه گفانی ل زانکویٰ دخوینیت.

راھینان (۲)

هەر په یقه کی ژقان په یقان درستہ کیدا بکاربینه ب مەرجه کی بینه

تہ مامکھریٰ کاری:

(په رتووک، خامه، قوتابخانه، ترومبیل تیشت)

راھینان (۳)

قان فالاهییان ب قان په یقان پر بکه:

ئە ی ره قیب، گیا، نه خشه، زه فی

۱. به رخ ی دخۆت.
۲. ئە ندازیار ی دکیشیت.
۳. قوتابی سروودا دبیرن.
۴. جووتیار ی دکیلیت.

ئامرازىن دانە پال (خستنه سەر)

۱. كورپى من چوو قوتابخانى.
۲. كچا من بووكهك كرى.
۳. زاروكين قوتابخانى چوونه سهيرانى.

بەرچاڤكرن:

ئەگەر ئەم بنىرىنە رستەيىن سەرى دى بىنين:

۱. درستە يائىكىدا ئامرازى (ى) پەيڤا كور دايە پال پەيڤا من ئانكو (ى) ئامرازى دانە پالە بو رەگەزى نىرى تاك.
۲. درستە يادوویدا ئامرازى (ا) پەيڤا كچ دايە پال پەيڤا (من) ئانكو (ا) ئامرازى دانە پالە بو رەگەزى ميبى تاك.
۳. درستە يا سىيىدا ئامرازى (ين) پەيڤا زاروك دايە پال پەيڤا قوتابخانە ئانكو (ين) ئامرازى دانە پالە بو رەگەزى نىرو ميبى كو.

پىنناسە:

- ئامرازى دانە پال: نافەكى ددەتە پال نافەكى يان جەنەفەكى.
- ى: ئامرازى دانە پالە بو رەگەزى نىرى تاك.
- ا: ئامرازى دانە پالە بو رەگەزى ميبى تاك.
- ين: ئامرازى دانە پالە بو رەگەزى رەگەزان ئەگەر كو بن.

راهيتان (۱)

ئامرازين دانه پال ژقان رسته يان بينه دەر.

۱. كوترا سپي فری.
۲. سه گي رهش رهوی.
۳. بزنا من چهری.
۴. كه وی ژوزانا دقه بیت.
۵. دراقی سپی بو ژوزا ره شه.
۶. سیقین بهرواریان بكره.

راهيتان (۲)

قان قالاھییان ب ئامرازه کی دانه پال ژئه قین ل خواری پریکه:

ی، ا، ین

۱. سەر مروقی نه ئیشیت هه وجهی دهرسوکی نینه.
۲. هه تا نیف دهستی رهش نه بیت تام
دهقی خوش نابیت.
۳. زاروک من نقستن.
۴. پیشمه رگه مه بهرگریی ژ کوردستانی دکن.
۵. نه ز ل باژیر دهوک دخوینم

ئامرازىن پەيوەندى

۱. بالئندە ب دوو شاپەرەن دفرىت.
۲. خون ژ دلى دچىتە لەشى.
۳. زارۆك ل باغچى سافايان فيردبىت.
۴. كەوەكى بو من بکرە.
۵. مامۆستا وەك بابى مروفيە.
۶. هەتا نيڤا دەستى رەش نەبىت تا مادەفى خوش نابىت.

بەرچاڤكرن:

ئەگەر بنىرپىنە رستەيىن سەرى دى بىنين:

۱. ئامرازى (ب) پەيوەندى رستەيا ئىكيدا نىشامە دەت كو بالئندە ب دوو شاپەرەن دفرىت نە ب تىشتەكى دى.
۲. ئامرازى (ژ) پەيوەندى رستەيا دوويدا نىشامە دەت كو خون ژ دلى دچىتە لەشى نە ژ چ جەين دى.
۳. ئامرازى (ل) پەيوەندى نىشامە دەت كو زارۆك ل باغچەى دخوينىت نە ل چ جەين دى.
۴. رستە چواريدا ئامرازى (بو) پەيوەندى نىشامە دەت كو كەوەكى بو من بکرە نە بو كەسەكى دى.

۵. درسته یاپیئنجیدا ئامرازی (وهک) په یوه نندی نیشامه دده ت کو
ماموستا وهک بابییه نه وهک ئیکي دی.
۶. درسته یاشه شیدا ئامرازی (ههتا) په یوه نندی نیشامه دده ت کو ههتا
نیقا دهسی رهش نه بیت نه چ نه دمامین دین له شی تاما دهقی
خوش نابیت.

پیناسه:

- ئامرازی په یوه نندی: په یقه که درسته ییدا پیشیا نافه کی یان جهنافه کی
دهیت بو دیار کرنا په یوه نندیا وی په یقی دگه ل په یقه کا دی.
ئامرازین په یوه نندی نه فنه: (ب ، ژ ، ل ، بو ، وهک ، ههتا)

راهیتان (۱)

- ئامرازی په یوه نندی ژقان رسته یین خواری بینه ده ر:
۱. دراقی سپی بو روژاره شه.
 ۲. ره زقان ژ که رکووک هاته فه.
 ۳. نه ز ب فرچه ی ددانین خو دشوم.
 ۴. روونه ههتا نه ز بهیم.
 ۵. شیرکو ل زانکووی دخوینیت.

راهیتان (۲)

هه ر ئامرازه کی ژقان ئامرازان درسته کیدا بکاربینه :
(ژ ، ل ، ب ، بۆ ، هه تا)

راهیتان (۳)

- قان قالاھییان ب ئامرازه کی په یوه ندیی گونجای پر بکه :
۱. دارا ئازادیی خوینی دهیته ئاقدان.
 ۲. هه قالی من مال ده رکه فت.
 ۳. بالنده زوزانا کوچ دکه ن.
 ۴. باران نه بارن کانی نازین.
 ۵. من هه قالی خو سهیرانی دیت.

جهناق

جهناقین کهسی یین جودا

١- کوما من

١. من زهفی کیلا.
٢. مه زهفی کیلا.
٣. ته نه رکی خو نقیسی.
٤. هه وه نه رکی خو نقیسی.
٥. وی نان خوار، وی نان خوار.
٦. وان نان خوار.

به رچا فکرن:

نه گهر بنیرینه رسته یین سه ری دی بینین:

١. په یفا (من) درسته یا ئیکیدا جودا شوونا ئاخافتنکه ری تاک دهیته گوتن.
٢. په یفا (مه) درسته یا دوویدا جودا شوونا ئاخافتنکه ری کو دهیته گوتن.
٣. درسته یا سییدا په یفا (ته) جودا شوونا کهسی تاکی به رامبه ر ئاخافتنکه ری دهیته گوتن.
٤. په یفا (هه وه) درسته یا چواریدا جودا شوونا که سین به رامبه ر ئاخافتنکه ری دهیته گوتن.

۵. په یفا (وی - وی) درسته یا پینجیدا جودا شوونا که سی تاکی نه بهر
هه ف ل جهی ئاخافتنی دهیته گوتن.

۶. په یفا (وان) درسته یا شه شیدا جودا شوونا وان که سین نه به رهه ف
ل جهی ئاخافتنی دهیته گوتن.

پیناسه:

جینافی که سی یین جودا کوما (من): نه و په یفن درسته ییدا
جهی که سی ئیکی و دووی و سیی تاک و کو دهینه گوتن نه ف کومه
دگه ل کاری بوړی تیپه^(۱) دهینه بکارئینان.

کوما من

که س	تاک	کو
ئیکی	من	مه
دووی	ته	هه وه
سیی	وی، وی	وان

راهیتان (۱)

جهناقین جودا ژقان رسته یان بینه دهر:

۱. من به فرمالی.
۲. وی فراقین لینا.
۳. مه قوتابخانه پاقرکر.
۴. هه وه مریشک فروشتن.
۵. وان دوژمن به زاند.

راهیتان (۲)

جهناقه کی دانه جهی وان ناقین هیل لبن هاتییه کیشان.

۱. شقانی په ز چه راند.
۲. بیری بزن دۆشت.
۳. جووتیاران زه فی کیلان.
۴. ئازادی و نه وزادی سیف چین.

راهینان (۳)

جهناقئ جودایی که سی ئیکی کۆ (مه) د دوو رسته یاندا بکار بینه ب
مه رجه کی درسته یا ئیکیدا بکه ر بیت، درسته یا دوویدا ته مامکه ری بکه ری
بیت.

راهینان (۴)

هر جهناقه کی ژقان جهناقان درسته کیدا بکار بینه :
(من، مه، ته، هه وه، وی، وی، وان)

جهنائين كهسى يئن جودا

ب- كوما نەز

۱. نەز دى نەركى خو نقيسم.
۲. نەم دى نەركى خو نقيسين.
۳. تو دى چىرۆكهكى بيژى.
۴. هوون (هوین) دى چىرۆكهكى بيژن.
۵. نەو هات.
۶. نەو هاتن.

بەرچاڤكرن:

نەگەر بنيرينه رسته يئن سەرى دى بينين:

۱. پەيڤا (نەز) درستەيا ئيكيڭدا ئيکسەر شوونا كهسى تاكى ناخافتنكەر دەيتە گۆتنو پەيڤا دى نقيسم كارەكى نەبۆرييه.
۲. پەيڤا (نەم) درستەيا دوويڭدا ئيکسەر شوونا كهسى كۆيى ناخافتنكەر دەيتە گۆتنو و كارى دى نقيسين كارەكى نەبۆرييه.
۳. پەيڤا تو درستەيا سييڭدا ئيکسەر شوونا كهسى تاكى بەرامبەر ناخافتنكەرى دەيتە گۆتنو كارى دى بيژى كارەكى نەبۆرييه.
۴. پەيڤا (هوون) درستەيا چوارىڭدا ئيکسەر شوونا كهسى كۆيىن بەرامبەر ناخافتنكەرى دەيتە گۆتنو كارى دى بيژن كارەكى نەبۆرييه.
۵. پەيڤا (نەو) درستەيا پيڭجىڭدا ئيکسەر شوونا كهسى تاكى نەبەر هەڤ ل جهى ناخافتنى دەيتە گۆتنو پەيڤا هات كارەكى بۆريى

٦. پەيقا (ئەو) درسته يا شەشىدا ئىكسەر شوونا كەسىن كۆيىن نەبەر هەق ل جەي
ئاخافتنى دەيتە گۆتنو پەيقا هات كارى بۆرىي تىنەپەرە.

پىناسە:

جەناقىن كەسى يىن جودا كۆما (ئەز): ئەو پەيقن درسته يىدا شوونا
كەسى ئىكى و دووى و سىي تاكو كو دەيتە گۆتن.

(١) ئەق كۆمە دگەل كارى نەبۆرىي (تىپەرە تىنەپەر) دەيت،

هەرەسا دگەل كارى بۆرىي تىنەپەر دەيت هەرەسا دگەل كارى داخوازى
تىنەپەر دەيت .

كۆما نەز

كۆ	تاك	كەس
ئەم	ئەز	ئىكى
هوون (هوين)	تو	دووى
ئەو	ئەو	سىي

راهینان (۱)

جهناقین جودا ژقان رسته یان بیینه دەر:

۱. ئەز دئی چمه سهیرانی.
۲. ئەم بهرگریی ژ وه لاتی خو دکهین.
۳. ئەو نامه یه کی دنقیسیت.
۴. هوون تری دچنن.
۵. تو چ دخوینی؟
۶. ئەز چیاو تو چیا گۆک ما بی گیا.

راهینان (۲)

جهناقه کی دانه شوونا ناقین هیل دبندا کیشای دقان رسته یین خواریدا:

۱. نازاد چووچکی دفرینیت.
۲. شیرین نامه یه کی بنقیسه.
۳. ناشناو هه لز هه قیری بکه ن.
۴. هیوا هه ره مال.

راهینان (۳)

هه ر جهناقه کی ژقان جهناقان درسته کیدا بکاربینه:

ئەز، ئەم، تو، هوون، ئەو

جهناقین کهسی یین لکاو

۱. نهز دی چم.
۲. نه م دی چین.
۳. تو دی چی.
۴. هوون دی چن.
۵. نهو دی چیت.
۶. نهو دی چن.

به رچا کرن:

نه گهر بنیرینه رسته یین سه ری دی بینین کومه کا جهناقین لکاو دزمانی
کوریدیدا هه نه بو کهسی ئیکی و دووی و سییی تاک و کو وه ک دخشتی
خواریدا هاتینه دیار کرن.

کهس	تاک	کو
ئیکی	م	ین
دووی	ی	ن
سییی	یت	ن

جهناقئ لكاو: ئه و جهناقه كو بتنى ناهيٲ ئه گهر ب په يفه كا ديفه نه نووسيت. رسته ب جهناقئ لكاو دهست پيناكەت، ل شوونا كهسى ئيكي و دووي سيي تاك و كو بكار دهيت.

١. ئاخافتنگهر . ٢. كهسى گوهدار

٣. كهسى نه بهر ههق

راهيتان (١)

جهناقين لكاو ژقان رستهيين خواري بينه دهه:

١. تهز دي تهر كي خو نقيسم.

٢. ته م دي زه قيبا خو چينين.

٣. تو دي نيگاره كي كيشي.

٤. هوون گه نمي ب تهنه كي دپيشن.

٥. ته و تاقئ دكيشيت.

٦. ته و رهزي خو دكولن.

راهینان (۲)

ن- نشست

ب - نشستم، نشستین، نشستیں، نشستے، نشستے، نشستے، نشستے.

تو ژى قان کاران وه ک- نمونا (ب) لیبکه:

هات، چوو، فری، روونشت

راهینان (۳)

بهرامبهر جهناقین کھسی یین جودا، جهناقین لکاو بینه:

ب	ن
م	تهز
.....	تهم
.....	تو
.....	هوون
.....	تهو

راهيتان (۴)

تہف جہناقین لکاوین خواری ل جہی چ جہناقین کہسی یین جودا دہین:

(۲) یین

(۱) م

(۴) ن

(۳) ی

راهيتان (۶)

شان قالاهییان پر بکہ:

۱. تہز چووم.

۲. تہم

۳. تو

۴. هوون

۵. تہو

﴿ راهینانین گشتی ﴾

راهینان (۱)

بکه رو کاران ژقان رسته یین خواری بینه دهر:

۱. خه لکی گوندی مه گولبه روژان دچینن.
۲. نه و بو قوتابخانی دچیت.
۳. به فری چیاپی گاره سپیکر.
۴. هوشمه ند بهری خواری ده ستین خو دشوت.
۵. مه ناگری نه ورۆزی هه لکر.

راهینان (۲)

قان فالاهییان پر بکه:

۱. نیشتمانیه روهرم.
۲. ریقه بهری..... قوتابیین زیره ک خه لاتکرن.
۳. باپیری مه خوش دبیریت.
۴. که وی من دخوینیت.
۵. نه زل قوتابخانا..... دخوینم.

راهیتان (۳)

ئەڤرستەيىن خوارى پرسیارینه بکه راگه هاندن:

۱. دباغچى هه وه دا چەند جوړين گولان هه نه؟
۲. دايك چ دده ته زارپوكى؟
۳. كهنگى جه ژنا نه ورۆزى دهيت؟
۴. ته چەند خامه كرين؟
۵. هه وه چەند گول چاندن؟

راهیتان (۴)

كارى بوورى و نه بوورى و داخوازي ژفان رستهيىن خوارى بينه دهه:

۱. بخوينه و سه ركه فه.
۲. پوليسى تاوانبار گرتن.
۳. دليري نابينا ژ جادى ده ربازكر.
۴. تو ئافى بينه، ئەز دى شيفى لىنم.
۵. ئەز قوتابيان فير دكه م.

راهيتان (۵)

جهناقين جودا ژقان رسته يين خوارى بينه دهه:

۱. نه م هاتين سه را هه وه بدهين، هوون ل مال نه بوون.
۲. نه ز گولان دچينم و سترييان هه لدكيشم.
۳. تو چيرؤكه كى بو من بيژه.
۴. مه گه نم دورى.
۵. وان راستى گوت له وا مه باوه ركر.

راهيتان (۶)

ن - كور

ب - نه و كور، نه ف كوره

توژى نه قان ناقان وهك نموونا (ب) لييكه:

چه م، پؤل، كراس، سيّف

راهيتان (۷)

مه ر كاره كى ژقان كاران درسته كيدا بكاربينه:

هلنگفت، رزى، فه دشيريت، دريژيت، بنفن

راهيتان (۸)

ن - كور

ب - كورى من، كورى مه، كورى ته، كورى هه وه، كورى وى،

كورى وى، كورى وان.

توژى قان ناقين خوارى وهك نموونا (ب) لييكه:

باغ، هه سپ، قوتابخانه

ناشە روۆك

لاپەر	بابەت	ز
۴	خۆشتقى	.۱
۷	ناسناما نەتەوھىيى	.۲
۸	نەورۆز (ھۆزان)	.۳
۱۰	خەلاتىن نۆبل	.۴
۱۴	مەلا مستەفا بارزانى	.۵
۱۸	پەرتووكەك بەھسى خۆ دكەت	.۶
۲۱	كەچا كورد (ھۆزان)	.۷
۲۳	جوانى	.۸
۲۵	مىژوويادىر چوونا روژنامەو گوڧارا كوردى	.۹
۲۹	ماسىيەكا بچووك	.۱۰
۳۲	سەدەي زانست (ھۆزان)	.۱۱
۳۴	كۆمبىيوتەر	.۱۲
۳۸	خۆ گۆرىكەرمكا كورد	.۱۳
۴۳	شەرەڧخاننى بەدلىسى	.۱۴
۴۷	رىنمايىن ھاتن و چوونى	.۱۵
۵۲	تەپل (ھۆزان)	.۱۶
۵۳	نەجمەدىن مەلا	.۱۷
۵۵	دانوستاندىن دىناقبەرا دارى و داربىرەكىدا	.۱۸
۵۹	ژىنگەھ	.۱۹
۶۲	شىن و تازىا شەھىدا (ھۆزان)	.۲۰
۶۴	حەلەبجا شەھىد	.۲۱
۷۰	كاغەزو چاپكارى	.۲۲
۷۳	مخابن بۇ جەھى كوردا (ھۆزان)	.۲۳

لاپەرە	بابەت	ژ
۷۷	رستە	.۲۴
۸۰	جوړيڼ رسته‌يان	.۲۵
۸۴	رسته: نيهاد- کار	.۲۶
۸۶	رسته: بکەر - کار	.۲۷
۸۹	تەمامکەري بکەري	.۲۸
۹۳	کار	.۲۹
۹۶	دەميين کارى، کارى بوورى	.۳۰
۱۰۰	دەميين کارى، کارى نەبوورى (نەو و داهاى)	.۳۱
۱۰۳	کارى داخوазى	.۳۲
۱۰۶	کار- کارى تينه‌پەر ، کارى تيه‌پەر	۳۳
۱۱۰	تەمامکەري کارى	۳۴
۱۱۲	نامرازى دانه‌پال	۳۵
۱۱۴	نامرازى په‌يوەندى	۳۶
۱۱۷	جهناق	۳۷
۱۲۱	جهناقى کەسيى جودا	۳۸
۱۲۴	جهناقى کەسيى لكاو	۳۹
۱۲۸	راهينانين گشتى	۴۰
۱۳۱	نافەرۆك	۴۱

فرخ: (۱۰۰۰) دینار
تیراژ: (40000) دانه
ژماره‌ی سپاردن: (۱۱۳۵) سالی ۲۰۰۸

چاپا بیتجی - ۲۷۱۲ کوردی ۲۰۱۲ زایینی ۱۴۳۳ مشهختی

چاپخانه‌ی المستقبل - لوینان